

MORAVSKÁ VYSOKÁ ŠKOLA OLOMOUC

Ústav ekonomie

Jiří Doležel

**Měření ekonomické výkonnosti - klasické versus alternativní
ukazatele**

Measurement of Economic Performance - Classical versus
Alternative Indicators

Bakalářská práce

Vedoucí práce: Ing. Jolana Skaličková

Olomouc 2015

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně a použil jen uvedené informační zdroje.

Olomouc

.....

Jiří Doležel

Rád bych poděkoval za vedení bakalářské práce a odbornou pomoc při jejím zpracování paní Ing. Jolaně Skaličkové.

Obsah

Úvod.....	5
1 Měření ekonomické výkonnosti.....	7
1.1 Cíle makroekonomie	8
1.2 Měření ekonomické výkonnosti pomocí hrubého domácího produktu.....	10
1.3 Druhy hrubého domácího produktu	12
1.4 Metody výpočtu hrubého domácího produktu	14
1.5 Omezení při výpočtu	17
1.6 Parita kupní síly.....	19
1.7 Standard kupní síly.....	19
2 Index lidského rozvoje.....	20
3 Čistý ekonomický blahobyt	23
3.1 Teorie výpočtu	23
4 Popis vybraných zemí.....	25
4.1 Česká republika.....	25
4.2 Slovensko	26
4.3 Spolková republika Německo	26
4.4 Polsko.....	27
4.5 Maďarsko	28
5 Porovnání jednotlivých ukazatelů ve vybraných zemích	30
5.1 Vývoj hrubého domácího produktu a indexu lidského rozvoje v České republice od roku 2008 - 2013.....	30
5.2 Vývoj hrubého domácího produktu a indexu lidského rozvoje na Slovensku od roku 2008 - 2013.....	31
5.3 Vývoj hrubého domácího produktu a indexu lidského rozvoje ve Spolkové republice Německo od roku 2008 – 2013.....	32

5.4	Vývoj hrubého domácího produktu a indexu lidského rozvoje v Polsku od roku 2008 – 2013	33
5.5	Vývoj hrubého domácího produktu a indexu lidského rozvoje v Maďarsku od roku 2008 – 2013	35
6	Porovnání klasického ukazatele hrubého domácího produktu s alternativním ukazatelem indexu lidského rozvoje.....	36
6.1	Hrubý domácí produkt	36
6.2	Index lidského rozvoje	37
6.3	Porovnání výsledků hrubého domácího produktu a indexu lidského rozvoje .	39
6.4	Zhodnocení ukazatelů	40
	Závěr	42
	ANOTACE	44
	Zdroje.....	45
	SEZNAM OBRÁZKŮ, TABULEK A GRAFŮ.....	47

Úvod

Cílem bakalářské práce je komparace ukazatelů ekonomické výkonnosti. Jedná se o klasický ukazatel ekonomické výkonnosti, čímž je hrubý domácí produkt porovnáván s jinými alternativními ukazateli, kterými jsou index lidského rozvoje a čistý ekonomický blahobyt. Bakalářská práce zahrnuje i popis jednotlivých ukazatelů, které budou srovnávány. Klasickému ukazateli výkonnosti bude v teoretické části věnována větší pozornost a to proto, aby bylo poukázáno na nedostatky výpočtu.

Práce je členěna do šesti kapitol. První kapitola je popis zaměřena na měření ekonomické výkonnosti, cíle makroekonomie, měření ekonomické výkonnosti pomocí hrubého domácího produktu, druhy hrubého domácího produktu, metody výpočtu, omezení při výpočtu a pravidla při převádění měny. Kapitola dvě se zabývá popisem indexu lidského rozvoje, kde bude uvedeno, jak se tento index počítá a jak se výsledek porovnává. Třetí kapitola je věnována popisu čistého ekonomického blahobytu, kde je uvedena škála odvětví, které patří pod tento ukazatel a tvoří jeho celek. V kapitole čtyři uvádím popis jednotlivých zemí, které budu v rámci praktické části mezi sebou porovnávat. Pátá kapitola se již zabývá časovou komparací vývoje jednotlivých ukazatelů v každé zemi zvlášť a porovnání korelace ukazatelů pomocí grafu. Při porovnávání jednotlivých ukazatelů je rok 2008 zvolen jako výchozí a to z důvodu dostupnosti potřebných dat, které jsou omezeny. V šesté kapitole je využita komparace pro porovnání vývoje pořadí zemí od výchozího roku 2008 až po rok 2013 a to pro každý ukazatel zvlášť. Poslední komparací je rozdílné umístění zemí v tabulce v závislosti na ukazateli za každý rok zvlášť.

Podmětem napsání bakalářské práce byl ukazatel hrubého domácího produktu, který je neúplným ukazatelem celkové ekonomické výkonnosti země. Ukazatel hrubého domácího produktu uvádí neúplné informace o ekonomické výkonnosti. Opomíná i jiné důležité faktory, kterými je i spokojenost lidí v dané zemi, jejich zdraví, možnosti rozvoje, volný čas a opomíná i existenci černé ekonomiky. Zajímá se pouze o produkci země a nikoliv o další aspekty. Přes všechny nedostatky je ukazatel hrubého domácího produktu stále využíván a porovnáván mezinárodně. Ukazatel hrubého domácího produktu je jediný mediálně známý ukazatel, podle kterého si ostatní dělají obraz o tom, jak se tamní lidé mají v dané ekonomice.

Alternativními ukazateli, které jsem zvolil pro porovnání, je index lidského rozvoje a čistý ekonomický blahobyť. Zvoleny byly z hlediska dostupné literatury a osobního zaujetí pro škálu zainteresovaných veličin, kterým se ukazatelé zabývají. Vzhledem ke komplexnosti ukazatele čistého ekonomického blahobytu země je pravděpodobné, že potřebná data pro výpočet budou nedostupná. Nejen nedostupnost dat je u tohoto ukazatele problémem, ale i veličiny, které nelze zachytit přesně, čímž je například černá ekonomika ve státě.

1 Měření ekonomické výkonnosti

Měření ekonomické výkonnosti je analýza, která se využívá pro zjištění úrovně národního hospodářství dané země, neboli zjišťuje ekonomický růst. Jedná se o makroekonomické ukazatele, které udávají vyspělost země. Tyto informace jsou zpracovávány pro vyjádření nejen úrovně hospodářství, ale také i pro porovnávání mezi jednotlivými státy, poukázat na vývoj státu a lze pomocí těchto ukazatelů zjistit ekonomickou úroveň státu. Na výkonu ekonomiky jsou všichni závislí a to ne jen interně v jednotlivých státech, ale také i na okolních státech. V závislosti na ekonomické výkonnosti, se odvíjejí i výše veškerých důchodů, které jsou jak poskytovány státem tak i firmami. Dokonce i úroveň v péči o životní prostředí je závislé na ekonomické výkonnosti státu a mimo jiné i silniční struktura.

Získané údaje se tedy využívají pro představu celkové ekonomické úrovně dané země, ale nejen pro to se vypočítávají tyto ukazatele. Především jsou vytvářeny pro politiku vládnoucí země, tak aby mohli zhodnotit celkovou úspěšnost svého hospodaření a vládnutí v zemi. Díky těmto ukazatelům mohou politici zjistit, do jaké míry se jim podařilo splnit své očekávané a dané cíle, které si jako vládnoucí skupina vytvořila a díky kterým i získala své voliče. Pro jasnost tohoto argumentu uvedu jaké úkoly má ekonomická politika: zvyšování HDP, snižování nezaměstnanosti, stará se o cenovou stabilitu, finanční stabilita země a rovnováha příjmů a výdajů státního rozpočtu. Tyto veličiny si hlídají a jednají podle potřeby, které daná země potřebuje. Hlavními nástroji fiskální politiky jsou: automatické stabilizátory, daně, transfery a vládní výdaje.

Pro zobrazení ekonomické výkonnosti země se používají tzv. makroekonomické agregáty. Nejčastějším makroekonomickým agregátem je: hrubý domácí produkt (dále jen HDP). Dalšími agregáty jsou: hrubý národní produkt (dále jen HNP), čistý domácí produkt (dále jen ČDP), čistý národní produkt, čistý ekonomický blahobyt, hrubý národní důchod (dále jen HND) a další. Každý z ukazatelů má svůj specifický výpočet, ale většina těchto ukazatelů je odvození/vylepšení od HDP, který se snaží ekonomie modifikovat, aby tak zobrazila co nejlépe úroveň ekonomiky dané země. „Ekonomická úroveň také vyjadřuje, jak efektivně země využívá disponibilní výrobní faktory. Zmíněné ukazatele nelze ztotožňovat, přepočet na obyvatele je velmi důležitý, neboť

ekonomika může disponovat rozsáhlým množstvím výrobních faktorů, které však nemusí účinně využívat.“¹

1.1 Cíle makroekonomie

Makroekonomickými cíli se zabývá hospodářská politika, kterou můžeme chápat jako souhrn cílů, nástrojů a rozhodovacích procesů, které vedou k usměrnění ekonomiky státu. Tyto cíle, které si hospodářská politika stanoví, se dají měřit pomocí magického čtyřúhelníku, který obsahuje míru nezaměstnanosti, míru inflace, tempo růstu, saldo oběžných transakcí (platební bilance). Především se makroekonomickými cíli zabývá vláda, parlament, centrální banka, politické strany, organizace spojených národů (OSN), Evropská unie, Světová banka a jiné. Časté cíle hospodářské politiky jsou: efektivnost, stabilita a spravedlnost.

Efektivnost se projevuje tak, že země využívá svých veškerých disponibilních zdrojů na 100 %, tak že nelze již zvýšit výrobu. Stabilitou je myšlen rozvoj národního hospodářství vzhůru. Pod pojmem spravedlnost si můžeme představit rozdělování důchodů a vyvažování její nerovnosti, tato položka je ovšem závislá na veřejných financích.²

Hospodářská politika tedy sleduje čtyři základní ekonomické cíle, které si ještě blíže vypsujeme.

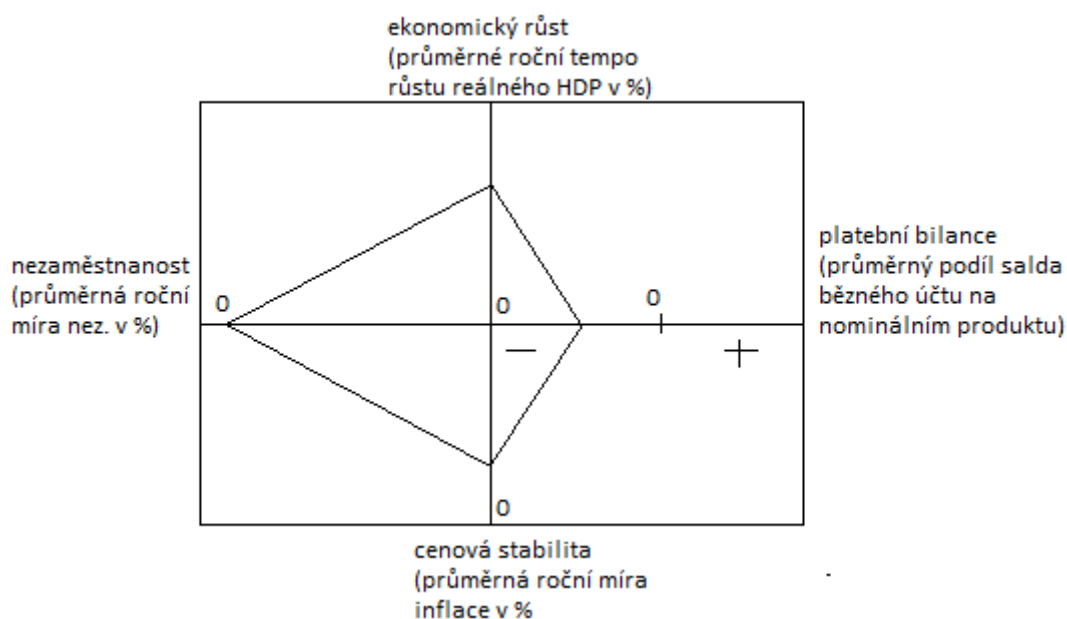
- Míra nezaměstnanosti – uvádí míru nezaměstnanosti aktivních občanů v daném státě, která se dále dělí na nedobrovolnou zaměstnanost a dobrovolnou nezaměstnanost. Cílem státu je samozřejmě usilovat o nízkou míru nezaměstnanosti. Dokonce proto i podporuje výstavby nových továren, které poskytnou tisíce nových míst pro nezaměstnané. Dále také stát podporuje rekvalifikaci nezaměstnaných a uvádí, že tato investice se státu vrátí do dvou let, což je poměrně pro stát výhodné.
- Míra inflace – snahou je, aby tato inflace byla nízká tak, aby peníze neztrácely svoji hodnotu. Jelikož se jedná o proces znehodnocování měny v důsledku rostoucích cen výrobků a služeb. V důsledku inflace tak mohou mzdy růst, ale zároveň mohou ztrácet svoji kupní sílu. Proto je nutné míru inflace kontrolovat a regulovat.

¹ Jílková Eva, *Makroekonomie* s.24.

² Srov. Dostupné z: <http://www.univerzita-online.cz/ekm/ek2/makroekonomicka-politika-statu/>.

- Tempo růstu – se zabývá celkovým růstem hrubého domácího produktu (HDP). Snaží se tedy o zvyšování produktivity státu. HDP by se mělo sledovat v tzv. reálných cenách, ale více níže v kapitole 1.3 Druhy HDP.
- Saldo oběžných transakcí (platební bilance) – jedná se o rozdíl obchodní bilance mezi vývozem a dovozem statků. Rozlišujeme dva stavy, které mohou v tomto případě nastat. Stav aktivní, kdy je vývoz vyšší nežli dovoz. Stav pasivní je opakem stavu aktivního a tj., když převažuje dovoz nad vývozem.

Obrázek č.1: Magický čtyřúhelník ³

Z obrázku č. 1, nejsou jasné optimální čísla, která by měly být dosahovány podle makroekonomie. Optimální hodnoty jednotlivých hospodářských cílů: ekonomický růst 3 %, platební bilance 0 %, cenová stabilita 2 % a nezaměstnanost 5 %.⁴ Jedná se teoretické hodnoty, které jsou brány jako doporučené. Hodnoty jsou brány pro vyspělé země OECD. Čím více se hodnoty blíží k doporučenému optimu, tak lze tvrdit, že daná země je úspěšná. Pro porovnání mezi jednotlivými roky a jejich úspěchy se však počítá velikost plochy, kterou magický čtyřúhelník vytváří. Tedy, který čtyřúhelník za daný rok má větší plochu, tak tento rok byl pro hospodářskou politiku úspěšnějším.

³ Srov. Rusmichová L., Soukup J. a kolektiv, *Makroekonomie, základní kurs*. S.134

⁴ Srov. Žák Milan, *Hospodářská politika*. str.31

Nástroje hospodářské politiky

Hospodářská politika pro své cíle využívá z mnohých možných nástrojů, kterými se snaží dosáhnout svých cílů.

a) Fiskální politika

Tento nástroj dokáže ovlivnit agregátní poptávku a nabídku. Vše je možné díky veřejným rozpočtům, kterým stát disponuje. Stát, respektive vláda dokáže regulovat poptávku a nabídku pomocí příjmů a výdajů do státního rozpočtu.

b) Monetární politika

Monetární politika se stará o objem peněz v dané ekonomice. Jedná se o funkci centrální banky, která jako jediná má tu možnost měnit objem peněz v ekonomice a to tak, že stanoví úrokové míry a podmínky k těmto úvěrům.

c) Důchodová politika

Tato politika zahrnuje rozdělování důchodů tak, aby byly eliminovány nerovnosti. Patří zde například mzdová regulace, či cenová regulace.

d) Právní systém

Parlament (poslanecká sněmovna + senát) schvalují zákony, které byly podány. Zákony jsou závazné pro všechny občany zdržující se na území státu.

e) Zahraničně obchodní politika

Představuje veškerá opatření státu, které vytváří podmínky pro obchodování s ostatními zeměmi. Zahraniční obchod je pro naši ekonomiku důležitý, proto jsou vytvářené potřebné podmínky, které napomáhají k zapojení České republiky.

1.2 Měření ekonomické výkonnosti pomocí hrubého domácího produktu

Jedná se o nejčastěji používaný ukazatel, který zobrazuje ekonomickou výkonnost dané země na určitém území. Je využíván celosvětově a má své zakořeněné zvyklosti. Je to hlavní ukazatel pro všechny ostatní země a také bývá pozorovanou položkou soukromých firem, které uvažují o vstupu na cizí trh. Proto jej budu uvádět jako výchozí ukazatel, který bude porovnáván s ostatními ukazateli, které mohou být odvozené od tohoto ukazatele, či jsou úplně odlišnými.

„Hrubý domácí produkt (HDP, GDP) je součtem peněžních hodnot finálních (konečných) výrobků a služeb, vyprodukovaných během jednoho roku výrobními faktory alokovanými (umístěnými) v dané zemi (bez ohledu na to, kdo tyto faktory

vlastní).“⁵ HDP je označováno za tokovou veličinu, která je měřena zpravidla jednou za rok a zobrazuje změnu vývoje veličin. Celkové HDP se přepočítává na jednoho obyvatele dané země.

HDP je celkové množství vyprodukovaných statků a služeb, které jsou určeny spotřebitelům, k finálnímu spotřebování (okamžitému, nebo dlouhodobému) a je vyjádřeno finanční částkou, které jsou finální hodnotou. K okamžitému užítku jsou myšleny předměty, jako je jídlo, drogerie atd. a pro dlouhodobou spotřebu jsou myšleny auta, pračky, domy atd. Tyto služby a statky nelze sečíst v podobě fyzické, jelikož takové sčítání není možné. Pouze lze všechny vyprodukované finální statky a služby vyčíslit pomocí jejich finanční hodnoty. Je tedy zřejmé že, součtu těchto veličin předchází násobení a to násobku celkovému množství (kvantity) a odpovídající ceny. Do celkového HDP se nezapočítávají produkce, které nejsou finální tzv. meziprodukty. Cena meziprojektu je započítána do celkové ceny produktu. Nemůže se tak učinit, jelikož by se celkový proces jednoho výrobku započítal několikanásobně a celkový výsledek HDP by byl zkreslený. Nelze opomenout fakt, že do HDP se započítávají pouze statky, které byly vyrobeny v daném roce, nelze počítat se statkem, který byl vyroben v předchozím roce, ale je s ním nadále obchodováno. Pro jasnost uvedu příklad: Pan X má auto vyrobeno roku 2005, ten jej prodá autobazaru za sumu 100 000,-, autobazar poskytuje službu a prodává jej panu Z za 120 000 Kč. Tedy nelze v tomto případě do HDP započítat sumu 120 000 Kč, za kterou bylo auto prodáno, nýbrž lze jen započítat rozdílnou sumu a tou jest 20 000 Kč, která nám oceňuje, poskytnou službu autobazarem pro spotřebitele.

Existuje velice podobný a téměř jednoduše zaměnitelný ukazatel s HDP. Jedná se o hrubý národní produkt (dále jen HNP). „HNP zahrnuje finální produkci vytvořenou výrobními činiteli ve vlastnictví občanů dané země.“⁶ Rozdíl mezi těmito ukazateli je ten, že HNP se zajímá příjmy z domácích výrobních faktorů (rezidenti), které mohou působit i mimo stát a naopak odečítá výdaje na výrobní faktory, které se vyplácí pracovním faktorům z jiných zemí. Jinak řečeno, tento ukazatel se zajímá o to, kdo vyrobil statek, zdali český pracovník či německý (český kapitál či německý kapitál). Takže se jedná o širší ukazatel, který nám vyčleňuje zahraniční firmy působící v daném státě. Vyřazuje produkci cizích firem a tím se HNP snižuje, ale jsou i české firmy, které

⁵ JUREČKA, Václav. a kol. *Makroekonomie*. s.27

⁶ VLČEK, Josef. *Ekonomie a ekonomika*. s.269

sídlí v cizích zemích a tím se zvyšuje HNP. Rozdíl mezi těmito dvěma ukazateli je zřejmý, ale jejich rozdíl může být markantní, ale také nemusí.

Přes veškerou zajímavost tohoto ukazatele se ekonomové raději zabývají ukazatelem HDP, protože chtějí znát ekonomické zdraví dané země (určitého území).⁷

1.3 Druhy hrubého domácího produktu

a) Nominální x reálný

„Nominální HDP (PQ) představuje celkovou peněžní hodnotu finálních statků a služeb vyrobených v daném roce, přičemž hodnoty jsou vyjádřeny v tržních cenách každého roku.“⁸ Tento druh HDP lze využívat při porovnání mezi zeměmi v daném roce, jelikož se nezabývá změnou cen, které nastávají v každém roce. Nebo také lze využít při stabilitě cen, kdy se ceny neliší od předchozích let. Není možné proto s nominálním HDP zjišťovat rozdíl v zemi mezi jednotlivými roky, aniž by se odpočítalo zvýšení či snížení cen za dané produkty. Produkce v daném státě nemusí být ani zvýšena a HDP může vzrůst o 5% na základě zvýšení cen produktu. Jinak řečeno, nepočítá s klasickým zvýšením ceny, v podmětu na inflaci. Samozřejmostí je, že se může stát, aby ceny klesly na základě deflace, která se vyskytuje zřídka, ale nesmíme na tuto možnost zapomenout. Přesto má svůj význam a tj. pro zjištění potřeby množství peněz na dané období. Lze pro příklad využít ve Fischerově transakční rovnici, která je vyjádřena takto.:

Vzorec č. 1: Fischerova transakční rovnice

$$Q \cdot P = M \cdot V^9$$

P cenová hladina

M množství peněz v oběhu

Q fyzický objem transakcí

V rychlost obratu peněz

Nominální HDP lze vyjádřit i jako součin objemu transakcí krát cenová hladina.:

Vzorec č. 2: Úprava Fischerovy rovnice

$$\textit{nominální HDP} = Q \cdot P^{10}$$

⁷ Srov. EPPING, Randy Charles. *Průvodce globální ekonomikou*. s.47

⁸ SAMUELSON, Paul.A. a William.D. NORDHAUS. *Ekonomie*. s.431

⁹ Tamtéž s.695

¹⁰ Tamtéž

Lze z této rovnice konstatovat, že pokud množství peněz v oběhu roste stejně rychle jako nominální HDP ku rychlosti obratu peněz ($n.HDP/V$), je cenová hladina (P) stabilní.

Reálný HDP je počítán bez cenových změn, které nastaly oproti stanovenému roku, který je brán jako výchozí rok. Zobrazuje skutečnou velikost reálných produktů a tím tedy změnu produkce země oproti předchozím rokům. Prakticky to znamená, že je cenová hladina očištěna tzv. deflátořem HDP, který vyjadřuje změnu celkových cen za produkty. Na rozdíl tedy od nominálního HDP, lze jej používat při srovnání mezi jednotlivými roky a tak jasně zjistíme vývoj HDP dané země. Zároveň však můžeme srovnávat i rozdíly mezi vývojem ostatních zemí. Stačí jen stanovit výchozí rok a zjistit s jakými cenami se bude počítat, nebo použijeme deflátoř HDP.

Tabulka č. 1: Nominální a reálný domácí produkt¹¹

Statek	Množství r.2000 (1)	Cena r.2000 (2)	Cena r.1999 (3)	Množství x cena (1) x (2)	Množství x cena (1) x (3)
Skříně	208 000 ks	1 050 Kč	1 000 Kč	218,4 mil. Kč	208 mil. Kč
Chléb	770 000 000 kg	11 Kč	10 Kč	8 470 mil. Kč	7 700 mil. Kč
Nominální domácí produkt r. 2000				8 688,4 mil. Kč	
Reálný domácí produkt r. 2000					7 908 mil. Kč

Z tabulky č. 1 lze názorně vidět rozdíl mezi nominálním a reálným domácím produktem. Z vypočítaných výsledků můžeme konstatovat, že nominální domácí produkt je větší oproti reálnému domácímu produktu, který byl vypočítán dle cen z výchozího roku 1999. Rozdíl byl způsoben změnou cen a to klasickou změnou zvýšením cen. Procentuální rozdíl mezi těmito dvěma částkami je 9,86%, což není zanedbatelná částka a proto je kladen důraz na počítanou formu HDP.

b) Hrubý x čistý

Musíme odlišovat také čistý domácí produkt a hrubý domácí produkt. Čistý domácí produkt nám zobrazuje i opotřebení dlouhodobých statků (auta, domy atd.), u kterých

¹¹HOLMAN, R. *Ekonomie*. s.415

lze, ale obtížně, vyčíslit jejich hodnotu po opotřebení. Rozlišuje, jak nově vyrobené statky přispívají k růstu domácího produktu.

Příklad: Automobilka vyrobí 400 tisíc aut, čímž nám dává najevo, že vyprodukovala 400 tisíc nových produktů. V tom samém roce se zlikviduje 400 tisíc starých ojetých aut. Z pohledu hrubého domácího produktu: automobilka přispěla 400 tisíci nově vyprodukovanými produkty. Na druhou stranu pro čistý domácí produkt automobilka přidala nulovou hodnotu, jelikož ten samý rok byl zničen stejný počet aut a tak se čistý domácí produkt dostává na nulu s žádným novým nárůstem. To by ovšem neplatilo, kdyby automobilka vyrobila 500 tisíc aut, teprve tehdy by automobilka přispěla se 100 tisíci vyrobených aut, pokud se počítá s likvidací 400 tisíc starých aut. Rozdíl je tedy v tom, že čistý domácí produkt počítá s čistým nárůstem produktů ve stejné kategorii, které jsou očištěny od opotřebení a vyřazení starých produktů.¹²

Čistý domácí produkt skrývá mnohá úskalí, jelikož výpočet amortizace není jednoduchým a dalším z důvodů je vylepšování nově vyrobených produktů. Proto se statistikové drží hrubého domácího produktu. Často je čistý domácí produkt nižší jako hrubý domácí produkt.

1.4 Metody výpočtu hrubého domácího produktu

K výpočtu HDP užíváme tři druhy výpočtů, kterými lze vypočítat zjišťovaný výsledek HDP daného roku. Metody jsou zcela odlišné, ale výsledek musí být vždy stejný. Jedná se o tyto tři metody výpočtu HDP: a) Produkční (výrobní) metoda, b) výdajová metoda, c) důchodová metoda.¹³ Každá z těchto metod se zaměřuje na jiný úhel pohledu na výkonnost ekonomiky.

a) Produkční (výrobní) metoda.

„Přidaná hodnota je hodnota, kterou jednotlivý výrobci postupně v průběhu výrobního procesu přidávají svým úsilím k hodnotě nakupovaných surovin, polotovarů a služeb.“¹⁴ V praxi přidanou hodnotu zjišťujeme tak, že od příjmu z prodeje daného produktu odečteme náklady na zakoupení surovin, materiálů, paliv, polotovarů, služeb atd. nezbytných k výrobě tohoto produktu. Po sečtení všech přidaných hodnot, které

¹² Srov. HOLMAN, R. *Ekonomie*. s.412

¹³ Srov. JUREČKA, Václav. a kol. *Makroekonomie*. s.34

¹⁴ Tamtéž

firmy vyprodukovali v dané ekonomice, tak dostaneme hodnotu odpovídající finálních produktů, která odpovídá počítanému HDP.

Vzorec č. 3: Produkční metoda

$$HDP = \text{součet přidaných hodnot firem}^{15}$$

b) Výdajová metoda.

Výdajová metoda se zabývá výpočtem HDP pomocí výdajů subjektů v daném státě, sčítá tok financí, které vydaly domácnosti, soukromé firmy, zahraniční subjekty a vláda, za nákup statků a služeb vyprodukované v daném státě za časovou jednotku, často v období jednoho roku.

Vzorec č. 4: Výdajová metoda

$$HDP = C + I + G + NX^{16}$$

C – spotřeba domácností: součet celkových výdajů (nákupů) domácností za statky a služby, které domácnosti spotřebovávají pro vlastní potřebu a užitek. Tyto výdaje jsou individuální a jsou uhrazeny z důchodů domácností. (například: auto, jídlo, oblečení ...)

I – investiční výdaje: součet investic vyprodukovaných pouze soukromými firmami, které nakupují pro firmu statky, které jsou brány jako investice. Tyto investice jsou děleny na fixní investice a investice v podobě zásob.

- Fixní investice: výdaj finančních prostředků pro nákup kapitálových statků.¹⁷ Může se jednat o hmotné (budova, pozemek) či nehmotné (software) investiční statky.
- Investice v podobě zásob: zobrazuje změnu stavu zásob firmy v podobě nedokončených výrobků, surovin, materiálu a konečné produkty.¹⁸

Souhrnem těchto investic získáváme hrubé investice ozn. **I_g**, které jsou vynaloženy firmami a to z důvodů obnovení dlouhodobých aktiv na úkor opotřebení (fyzické) a zastarání technologie (morální), investice označována jako **I_r**. Také se na druhou stranu může jednat o investice pro růst firmy a její rozšíření pro zvýšení výrobní produkce, tzv. čistá investice ozn. **I_n**.

¹⁵ HOLMAN, R. *Ekonomie*. s.412

¹⁶ SAMUELSON, Paul.A. a William.D. NORDHAUS. *Ekonomie*. s.424

¹⁷ Srov. JUREČKA, Václav. a kol. *Makroekonomie*. V. s.30

¹⁸ Srov. Tamtéž

Při výpočtu HDP je si potřeba uvědomit se kterými investičními veličinami budeme počítat. Výše zde byly uvedeny rozdíly mezi HDP a ČDP. Pro výpočet HDP nám postačí součet $I_r + I_n = I_g$. Pro zjištění čisté investice potřebné pro výpočet ČDP se použije vzorce pro čistou investici (I_n), která nám dává potřebný údaj o zvýšení produkce pro daný stát.:

Vzorec č. 5: Výpočet čisté investice.

$$I_n = I_g - a^{19}$$

a - vyjadřuje amortizaci, v účetnictví vyjádřeno v podobě odpisu majetku.²⁰

G – výdaje státu na nákup statků a služeb: výdaje vynaložené státem či nevýdělečnými institucemi. Mezi tyto výdaje nezahrnujeme transferové platby, jelikož se nejedná o vynaložené náklady na nákup statků a služeb, nýbrž se jedná o podporu domácností. Transferem se rozumí výdaj, za který stát nezíská od příjemce žádný výrobek, nebo službu.²¹ Sice se tyto transfery nepřipočítávají do HDP, ale na druhou stranu se tyto výdaje projeví prostřednictvím spotřebou domácností, které tyto transferové platby obdrží. Mezi státní výdaje můžeme zařadit například: náklady na silniční infrastrukturu, poskytované služby – zdravotnictví, školství, obrana atd. Všechny tyto výdaje jsou hrazeny z rozpočtů buď to státu, obcí či jiné.

NX – čistý export: „příspěvek zahraničí k tvorbě HDP, je čistý export. Čistý export zjistíme tak, že od celkového exportu (X) odečteme import (M)“²² Export jest vývoz domácích produktů či služeb do zahraničí, které vynakládá své vlastní prostředky na produkty dané země. Tímto prodejem do zahraničí se zvyšuje HDP dané země. Naopak import je dovoz ze zahraničí do země, která vydává své finanční prostředky na výrobu jiného státu. Tímto importem si sami snižujeme vlastní HDP a zvyšujeme HDP ostatním státům. Proto se tato částka vynaložená na import odečítá.

Vzorec č. 6: Výpočet čistého exportu

$$NX = X - M^{23}$$

¹⁹ JUREČKA, Václav. a kol. *Makroekonomie*. s.30

²⁰ Srov. Tamtéž s.31

²¹ Srov. Rusmichová L., Soukup J. a kolektiv, *Makroekonomie, základní kurs*. s.15

²² PAVELKA, Tomáš. *Makroekonomie: základní kurz*. s.20

²³ JUREČKA, Václav. a kol. *Makroekonomie*. s.31

c) Důchodová metoda.

Důchodová metoda měří veškeré příjmy domácností, které jsou hlavními výrobními faktory v ekonomice, poskytují své služby firmám, aby mohly vyprodukovat statky a služby za úplatu (mzdu). Nejen službami se domácnosti mohou živit, ale mohou své příjmy rozšířit pomocí investování vlastního kapitálu na úrokové účty, či mohou pronajímat své nemovitosti za dohodnutou rentu. Tedy sečteme tok veškerých položek, které představují všechny možné příjmy domácností:

- Mzdy – příjmy výrobních faktorů za odvedenou práci (hrubá mzda)
- Renty – je příjmem pro vlastníka půdy či nemovitosti. Jedná se o platbu za pronájem nemovitosti.
- Úroky – vyplácené za vklady na úrokové účty a odečtou se úroky, které domácnosti/vláda platí.
- Zisky korporací – čímž jsou myšleny vyplácené dividendy, které obdrží vlastníci akcií.
- Nepřímé daně – jsou odvedeny do státního rozpočtu. (DPH, spotřební daň)
- Příjmy ze samozaměstnání
- Amortizace²⁴

1.5 Omezení při výpočtu

Při vyjádření HDP dochází k mnoha otázkám, zdali obsahuje HDP všechny vyprodukované statky a služby, nebo jestli se jedná o důvěry vhodná čísla atd. Je důležité uvést pár faktů, které nám omezují přesné vyjádření ekonomické úrovně státu, jakožto pro výpočet HDP.

Podle Jana Fishera (předseda českého statistického úřadu, 2005) je HDP jen nepřesným odhadem, který vzniká na základě sestavování účtů, kde jsou generovány nepřesné údaje. „V první řadě je třeba si uvědomit, že hrubý domácí produkt, stejně jako většina statistických ukazatelů, není měřen, ale odhadován, přičemž tento odhad je založen na řadě výběrových zjišťování, odhadů, dopočtů, použití bilančních technik. Jakkoli název disciplíny „národní účetnictví“ může evokovat představu o opaku, o jakémsi mechanickém sčítání údajů z kompletní sestavy účtenek, je nutné si uvědomit, že výběry, odhady a dopočty, které jsou základním nástrojem sestavování účtů, nutně

²⁴ JUREČKA, Václav. a kol. *Makroekonomie..* s.14

generují řadu chyb (výběrových i nevýběrových).²⁵ Tímto výrokem nám je dáno najevo, že i přes jakoukoliv velkou snahu, nikdy nevyčíslíme HDP, tak jak říká teorie. V reálném prostředí se musí dělat mnohé kompromisy.

Nemusí se jednat jen o účetnické chyby a vytvářené odhady, ale existuje zde nadále i problémy, které nejsou do HDP započítány, jakož jsou: stínová ekonomika, práce v domácnosti, kvalita statků, životní prostředí a lidské štěstí. O těchto faktech by HDP mělo také vypovídat, ale nikoliv tomu tak není.

Stínová ekonomika je ta ekonomika, která není oficiální a funguje v utajení. Tudíž ji nelze sledovat a usměrňovat. Tento druh ekonomiky se tu vždy vyskytoval a vždy se zde bude vyskytovat. „Stínová ekonomika představuje konglomerát nejrůznějších pololegálních a nelegálních hospodářských činností, které prolínají celým hospodářským životem země. Může jít o neohlášenou, neregistrovanou výrobu vyhýbající se daním, zaměstnáváním ilegálních přistěhovalců, ilegální výrobu nebo dovoz lihovin, neregistrované služby (protislužby, práce „načerno“ – melouchy, fušky), „černý“ obchod s ukradeným zbožím, prostituci, výrobu a prodej drog, vybírání „výpalného“ atd.“²⁶ Je tedy zřejmé, že z toho odvětví stát nikdy neuvidí jasné kvantum vyprodukovaných služeb a statků. Hlavním problémem pro stát je, že nelze zdanit tyto druhy činností a tím i stát přichází jak o zisk do státního rozpočtu, tak i HDP přichází o svoji část hodnoty.

Práce v domácnosti opět také není započítána do HDP, i když se jedná prováděnou činnost ve volném čase ekonomických subjektů. Některé tyto práce by se daly přenechat firmám, které se těmto činnostem věnují. Můžeme sem zařadit například péči o staré a nemocné lidi, praní, vaření atd.

Když se nám zvýší HDP, tak to hned automaticky neznamena, že se obyvatelům zde žije lépe. Pravděpodobně ano, ale musíme uvážit, zdali se tento prospěch neodráží negativně v jiném prostředí. Příkladem pro tuto úvahu použijeme životní prostředí, které za veškerou produkci trpí. Při zvýšené výrobě kovových odlitků se sice zvýší produkce, která je příznivá pro vyšší HDP, ale to na úkor přírody kam daná slévárna vypouští své externality a tím se znečišťuje životní prostředí a nekončí to jen u výroby, ale také je nutno podotknout, že i přeprava těchto výrobků se dotkne životního prostředí. Tím se

²⁵ *Měříme správně HDP?* s.12

²⁶ JUREČKA, Václav. a kol. *Makroekonomie..* s.36

opět snižuje životní úroveň obyvatel (blahobyt). Tento akt HDP také nezobrazuje pro jasnou představu o blahu lidu. Tedy nejsou tyto škody způsobené na životním prostředí nikde zmíněny. „Produkce je měřena, ale nejsou odečítány ekologické škody, ať již se týkají vzduchu, vod, půdy, krajiny, památek. Také se neodečítá úbytek surovin v zemské kůře, úbytek lesů apod.“²⁷

1.6 Parita kupní síly

Pro přepočítání měn mezi jednotlivými státy se používá parita kupních sil (dále jen PPP), která určuje poměr mezi jednotlivými měnami na základě cenové hladiny, nebo jinak řečeno spotřebního koše, kolik je potřeba peněz na nákup stejného množství zboží v jiných zemích. Srovnání probíhá tak, že se určí ve stanovené měně dané země, kolik statků lze koupit v dané zemi a za jakou cenu oproti druhé zemi. Například si vezmeme Německo, kde si jeden druh statku koupíme za 10 euro, ale v Česku si tento stejný statek koupíme za 200 Kč. Tedy pro porovnání zjišťujeme, že v Česku za 1 Kč dostaneme stejné množství statků, jako v Německu za 0,05 eur. Je důležité vědět, že euro má úplně jinou hodnotu v Česku než v Německu. PPP se využívá při srovnávání zemí, kde jsou jednotlivé měny převedeny na jednotnou měnu a to nejčastěji na dolary.

1.7 Standard kupní síly

„PPS je uměle vytvořená měnová jednotka používaná při mezinárodních srovnáních k vyjádření objemu ekonomických souhrnných ukazatelů. V projektu ECP kupní síla 1 PPS odpovídá průměrné kupní síle jednoho Eura v Evropské unii (EU 27). A proto tedy HDP v PPS za EU27 celkem = HDP v eurech (po přepočtu směnným kursem z národních měn) za EU27 celkem. Například, hodnota 17,169 PPS za ČR v roce 2007 znamená, že v průměru si kupující v České republice koupil za 17,169 Kč stejné množství zboží a služeb jako za 1 Euro v Evropské unii. Z výše uvedených příkladu vyplývá, že údaj v PPS získáme tedy z hodnoty vyjádřené v národní měně vydělením příslušnou PPP.“²⁸

²⁷ JUREČKA, Václav. a kol. *Makroekonomie*. s.38

²⁸ Dostupné z: http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/evropsky_srovnacni_program

2 Index lidského rozvoje

Tento index lidského rozvoje (dále jen HDI) je nepříliš starým indexem, který je využíván pro poměrování ekonomického rozvoje, který ovlivňuje úroveň lidského života v dané zemi. Tento index byl představen v roce 1990 organizací spojených národů (OSN). Snaží se o vyjádření kvality života obyvatelů dané země. Ekonomický rozvoj země není přímo úměrný k ekonomickému růstu, tudíž nerostou stejně. Když země vykazuje vysoké HDP, nebo vysoké příjmy domácností, tak se z logického hlediska může zdát, že se v této situaci bude jednat i o vysokou úroveň HDI. Opak může být pravdou, a proto byl sestaven tento index, který nám znázorňuje z pohledu obyvatel jejich možnou úroveň života v zemi. Jelikož ne každá země se stará o rozvoj lidské společnosti, tak jak by mohla. Země mohou být skvělými ekonomickými tahouny, ale nemusí umět transformovat tyto prostředky efektivně na rozvoj lidské úrovně. Index se zabývá hlavně třemi oblastmi lidského života, čímž je zdraví, úroveň vzdělání a životní úroveň.

„Výše zmíněný index životní úrovně (Human Development Index - HDI) je indexem složeným ze tří ukazatelů:

1. Očekávaná doba dožití – reprezentuje průměrnou délku života a zdravotní stav obyvatel.
2. Dosažené vzdělání – odráží vědomostní úroveň populace; dvě třetiny váhy má ukazatel gramotnosti dospělé populace a jednu třetinu váhy má ukazatel kombinovaného základního, středního a vysokoškolského vzdělání.
3. Průměrný reálný HDP/ob./rok, v paritě kupní síly (PPP USD) – vyjadřuje průměrný životní standard.“²⁹

²⁹ Jeníček, V., Foltýn, J. *Globální problémy světa – v ekonomických souvislostech*. s.32

Tabulka č. 2: Konstrukce HDI³⁰

Dimenze lidského rozvoje	Ukazatel	Index dimenze	Minimální hodnota	Maximální hodnota
Zdraví	Očekávaná délka života při narození	Index očekávané délky života	25 let	85 let
Vzdělání	Podíl gramotných na dospělé populaci (15 let a více)	Index vzdělání	0 %	100 %
	Složený hrubý podíl zapsaných ke studiu v primárním, sekundárním a terciálním stupni vzdělání		0 %	100 %
Životní úroveň	HDP na osobu (PPP US\$)	Index HDP	100 PPP US\$	40 000 PPP US\$

Pro tento ukazatel byly stanoveny určité standardy (optimální standardy), které jsou jednotné pro všechny země a které jsou cílovým východiskem pro porovnávání zemí.

Očekávaná doba dožití je stanovena na 85 let, možnosti vzdělání jsou přístupna všem a průměrný životní standard je vyjádřen v příjmu v částce 5000 USD na jednoho obyvatele za rok, vyjádřeno přes PPP.³¹ Hodnota, které země může dosáhnout, se pohybuje v rozmezí od 0 až po 1. Kde hodnota 1 vyjadřuje silnou ekonomiku a lidský rozvoj a číslo 0 vyjadřuje naprostý opak. Výsledky HDI jednotlivých zemí se rozdělují do tří skupin, které jsou rozděleny do úrovní, podle jejich ekonomické situace a lidského rozvoje: 1) $HDI \geq 0,8$ – vyšší úroveň rozvoje země, 2) $0,5 \leq HDI < 0,8$ – střední úroveň, 3) $HDI < 0,5$ – nízká úroveň rozvoje země.³²

Konstrukce HDI je dělena na tři dimenze lidského rozvoje, které byly již zmíněny výše (zdraví, vzdělání, životní úroveň). Zdraví a životní úroveň je operací výpočtu jednoho ukazatele a u vzdělání je výpočtem dvou ukazatelů. Každá dimenze je vyjádřena v jiných jednotkách a tak je nutné je převést na stejně srovnatelnou jednotku, tohoto převodu se dosáhne tím, že se stanoví u každého ukazatele minimální a maximální hodnota (minimální=0, maximální=1). K výpočtu použijeme vzorce pro

³⁰ Dostupné z: http://www.development.upol.cz/uploads/dokumenty/Syrovatka_HDI.pdf

³¹ Srov. Tamtéž

³² Srov. Dostupné z: https://www.vsem.cz/data/data/ces-soubory/bulletin/Bulletin_0709.pdf

standardizovanou hodnotu, který je stejný pro všechny dimenze, jen s rozdílem u indexu HDP, kde jsou podíly logaritmovány.

Vzorec č. 7: Standardizovaná hodnota

$$\text{standardizovaná hodnota} = \frac{(\text{skutečná hodnota} - \text{minimální hodnota})}{(\text{maximální hodnota} - \text{minimální hodnota})}^{33}$$

Výpočty dílčích indexů:

Vzorec č. 8: Výpočet indexu očekávané délky života

$$\text{Index očekávané délky života} = \frac{(\text{skutečná hodnota} - \text{minimální hodnota})}{(\text{maximální hodnota} - \text{minimální hodnota})}^{34}$$

Vzorec č. 9: Výpočet indexu vzdělání

$$\begin{aligned} & \text{Index vzdělání} \\ &= \left(\frac{2}{3} \cdot \text{standardizovaná hodnota ukazatele podílu gramotných na dospělé}\right) \\ &+ \left(\frac{1}{3} \cdot \text{standardizovaná hodnota ukazatele podílu zapsaných ke studiu}\right)^{35} \end{aligned}$$

Vzorec č. 10: Výpočet indexu HDP

$$\text{Index HDP} = \frac{[\log(\text{skutečná hodnota HDP}) - \log(\text{minimální hodnota HDP})]}{[\log(\text{maximální hodnota HDP}) - \log(\text{minimální hodnota HDP})]}^{36}$$

Vzorec č. 11: Výpočet HDI

$$\text{HDI} = \frac{(\text{Index očekávané délky živ.} + \text{Index vzdělání} + \text{Index HDP})}{3}^{37}$$

Výše uvedené vzorce pro výpočet HDI jsou zásadními pro stanovení hodnoty HDI. Vždy musí být hodnota pro výpočet uváděna na statistickém úřadě, který se těmito činnostmi zabývá. Nikoliv však si tyto hodnoty odhadovat z předchozích let, či odvozovat od jiných zemí, které jsou naší zemi podobné. Celkový index je triviálním výpočtem třech různých rovnic, které se pro finální podobu HDI pouze sečtou a vytvoří se jejich průměrná hodnota, která se pro nás stává výchozí a srovnatelnou hodnotou s ostatními.

³³ Dostupné z: http://www.development.upol.cz/uploads/dokumenty/Syrovatka_HDI.pdf

³⁴ Tamtéž

³⁵ Tamtéž

³⁶ Tamtéž

³⁷ Tamtéž

3 Čistý ekonomický blahobyť

Čistý ekonomický blahobyť (dále jen NEW), někdy nese i zkratku IEWB a jedná se o ukazatel, který má řadu dimenzí odrážejících nejen ekonomické aspekty, ale i oblasti jako je např. sociální či životní prostředí. Tento ukazatel byl sestaven z nedostatků ukazatele HDP, který se zaměřuje čistě na ekonomickou část. Ukazatel NEW nezahrnuje pouze aspekty, jako jsou: disponibilní důchody, investice a úspory a výdaje. Tento ukazatel má daleko širší škálu aspektů, o které se v jeho výpočtu zajímá. NEW se zabývá stránkou lidského života v daném ekonomickém prostředí a mimo jiné i životním prostředím a hodnotou volného času, které jsou důležitou hodnotou pro jasné vyjádření ukazatele NEW, který má zohlednit celkový blahobyť obyvatel dané země.

Výkonnost dané země závisí na stanovených prioritách, které si vymezuje hospodářská politika dané země. Tyto veškeré priority jsou doprovázeny dalšími vlivnými faktory, které jsou charakteristickými pro danou zemi, např.: technologická úroveň, politická situace, přírodní bohatství země atd...

Hlavní myšlenkou pro vyjádření ukazatele NEW bylo, že HDP se pouze zajímá o hrubou produkci, která nám pouze říká, kolik peněz projde danou ekonomikou, ale zapomíná zmiňovat i domácí práce, které se dají ocenit a jsou prováděny a to bez jakýchkoliv poplatků, které by byly zohledněny v HDP.

3.1 Teorie výpočtu

NEW je úpravou ukazatele HDP, který je rozšířený o další faktory, které jsou pro jasnou známku ekonomického blahobytu obyvatel důležitými faktory. K HDP se některé tyto faktory připočítávají a některé naopak odečítají. Musíme se zamyslet, které tyto faktory nám přidávají blaho k životu a či naopak, které nám škodí a to nejen z ekonomického hlediska.

Výchozí složkou výpočtu je tedy zmíněné HDP a dále:

Složky, které jsou připočítávány:

- Výrobky a služby – jsou ty, které vyrábíme, či poskytujeme pro sebe, nebo svoji rodinu. Jedná se o uspokojení vlastních potřeb, či potřeb rodiny. Můžeme zde řadit domácí práce, kterými jsou vaření, praní, či uklízení atd.

- Stínová ekonomika – jsou takové výrobky a služby, které jsou vyprodukovány legálně, ale bohužel nejsou vykonavatelem přiznávány v důsledku placení daní. Nebo se také může jednat o případ, že si navzájem pomůžete.
- Hodnota volného času – tato hodnota je jednoznačným přínosem pro náš blahobyt. Rozumí se tím čas, který není obětovaný pro vykonávání práce, ale pouze pro vykonávání námi oblíbených činností. Tento volný čas může někomu poskytnout větší uspokojení než vyprodukovaný statek.
- Kvalita výrobků – nové výrobky, které jsou na trh uváděny s technologickým vývojem, také zvyšují svoji kvalitu, která není nijak zohledněna a promítnuta do stanovené ceny. Někdy ovšem může i docházet k poklesu kvality výrobků i dokonce služeb.³⁸

Složky, které jsou odečítány od HDP, protože snižují náš blahobyt.

- Životní prostředí – zde jsou zohledňovány škody způsobené na životním prostředí. Tedy pro jasnou představu této složky se odečítají náklady vynaložené na odstranění negativních dopadů na životní prostředí.
- Černá ekonomika – čímž jsou myšleny nelegální činnosti, které doposud nebyly nijak zohledňovány. Rozumíme tím prodej drog, nájemné vraždy či obchod se zbraněmi. Je zde i malý rozpor v tom, zdali je tato ekonomika prospěšná, či škodlivá. Spíše se bere ale jako negativní a proto se bude odečítat od HDP.

Mnoho hodnot nelze jednoznačně vyjádřit (černá ekonomika), a proto lze konstatovat, že hodnota tohoto ukazatele bude spíše brána jako orientační hodnota, která se snaží co nejlépe zohlednit veškeré aspekty působící na blahobyt obyvatel.

Je třeba tomuto ukazateli věnovat pozornost, jelikož při ekonomickém růstu se produkují takové externality, které ničí naše životní prostředí. Toto se ovšem děje i při stagnaci ekonomického růstu. Dokonce i při zvyšování produkce se opět snižuje volný čas, který mají výrobní faktory. Je zřejmé, že se nabízí otázka, zdali se lidem bude určitě vést lepší život při zvyšování HDP. Veškerá teorie o HDP dává za pravdu, že rozhodně ano a že tato ekonomika je zdravá a lidé se v dané zemi mají skvěle. Nikoliv však nezmiňují, jak tato země čerpá své přírodní zdroje, kolik externalit vyprodukovala na území tohoto státu a jak moc ublížili, životnímu prostředí ve kterém lidé žijí.

³⁸ Srov. DVOŘÁČEK, Jiří a Peter SLUNČÍK. *Podnik a jeho okolí: Jak přežít v konkurenčním prostředí*. s.21

4 Popis vybraných zemí

Pro porovnání ekonomických ukazatelů jsem zvolil pět zemí, kterými jsou: Česká republika, Německo, Slovensko, Polsko a Maďarsko. Německo jsem si vybral z hlavního jediného důvodu, protože se jedná o nejsilnější ekonomický stát, který se nachází v Evropské Unii a jedná se i o souseda naší republiky. Slovenskou republiku jsem zvolil na základě naší společné minulosti a vzhledem ke stálému soutěžení s naší republikou. Polskou republiku jsem si zvolil jakožto nejvíce zajímavou ekonomickou republiku, protože v období ekonomické krize 2008 se jejich HDP ubíralo do plusových hodnot na rozdíl od ostatních zemí. Maďarsko jsem zvolil, protože se nejvíce podobá české republice.

4.1 Česká republika

Základní údaje:

„Hlavní město: Praha

Rozloha: 78 866,2 km²

Počet obyvatel: 10 505 445 (2012)

Podíl na celkovém počtu obyvatel EU: 2,1 % (2012)

HDP: 152,926 miliardy eur (2012)

Úřední jazyk EU: čeština

Politický systém: parlamentní republika

Vstup do EU: 1. května 2004

Počet křesel v Evropském parlamentu: 21

Měna: česká koruna (CZK)³⁹

Česká republika se nachází ve středě Evropy, kdy díky své poloze vznikl pojem „srdce Evropy“. Tato země vznikla v roce 1993, když se rozdělilo Československo na dva samostatné státy. Sousedy naší země tvoří: Slovensko, Polsko, Rakousko a Německo. Mezi hlavní odvětví českého hospodářství patří průmysl, velkoobchod a maloobchod, doprava, ubytovací a stravovací služby a veřejná správa.

Výrobní průmysl má v České republice velkou roli na zdejší ekonomiku, jelikož pro rok 2012 tvořilo 35 % českého hospodářství a celkově tak zaměstnává 40 % ekonomicky aktivních obyvatel této země. Dále velice významnou položkou jsou

³⁹ Dostupné z: http://europa.eu/about-eu/countries/member-countries/czechrepublic/index_cs.htm

služby, které tvoří 62 % a zemědělství tvoří 2,8 % českého hospodářství. Česká republika nejvíce vyváží své výrobky do Německa, Slovenska a Polska.⁴⁰

4.2 Slovensko

Základní údaje:

„Hlavní město: Bratislava

Rozloha: 49 036 km²

Počet obyvatel: 5 404 322 (2012)

Podíl na celkovém počtu obyvatel EU: 1,1 % (2012)

HDP: 71,096 miliardy eur (2012)

Úřední jazyk EU: slovenština

Politický systém: parlamentární republika

Vstup do EU: 1. května 2004

Počet křesel v Evropském parlamentu: 13

Měna: členem eurozóny od 1. ledna 2009⁴¹

Slovensko se již nachází na východní části Evropy, na rozdíl od České republiky, která je brána jako střed. Slovensko vzniklo v roce 1993, když se rozdělilo Československo na dva samostatné státy. Slovensko je známé díky svému severnímu hornatému povrchu, kde Vysoké Tatry tvoří přírodní hranici mezi Polskem a Slovenskem. Sousedy země tvoří: Česká republika, Rakousko, Polsko, Ukrajina a Maďarsko.

Slovenské hospodářství je na tom velice podobně jako Česká republika, kde mezi hlavní odvětví patří průmysl, který v letech 2012 tvořil 27 %, velkoobchod a maloobchod, doprava, ubytování a stravovací služby tvořily 22,3 % a v poslední řadě se bavíme o veřejné správě, která tvořila 13,3 % hospodářství ve Slovensku. Hlavními vývozními zeměmi pro Slovensko jsou: Německo, Česká republika a Polsko. Avšak Slovensko nejvíce importuje z Německa, Ruska a České republiky.⁴²

4.3 Spolková republika Německo

Základní údaje:

„Hlavní město: Berlín

⁴⁰ Srov. Dostupné z: <http://www.czech.cz/cz/Podnikani/Ekonomicka-fakta/Hlavni-pilire-ceskeho-prumyslu>

⁴¹ Dostupné z: http://europa.eu/about-eu/countries/member-countries/slovakia/index_cs.htm

⁴² Srov. Dostupné z: http://europa.eu/about-eu/countries/member-countries/slovakia/index_cs.htm

Rozloha: 357 137,2 km²

Počet obyvatel: 80 327 900 (2012)

Podíl na celkovém počtu obyvatel EU: 15,9 % (2012)

HDP: 2,666 bilionu EUR (2012)

Úřední jazyk EU: němčina

Politický systém: federální parlamentní republika

Vstup do EU: 25. března 1957

Počet křesel v Evropském parlamentu: 96

Měna: členem eurozóny od 1. ledna 1999 ⁴³

Spolková republika Německo (dále jen Německo) sousedí s devíti státy, jimiž jsou: Česká republika, Rakousko, Nizozemí, Francie, Polsko, Švýcarsko, Belgie, Lucembursko a Dánsko. Německo dále disponuje s cca 41 miliony ekonomicky aktivním obyvatelstvem. ⁴⁴ Národnost státu je největší v celé Evropské Unii.

Německo je hlavním ekonomickým leaderem celé Evropy, kde se ukazují kvality celkového ekonomického prostředí, které v Německu funguje. Je to silná hospodářská velmoc a na celosvětovém žebříčku se nachází na čtvrtém místě. Opět v této zemi je hlavním hospodářským odvětvím průmysl (automobilový průmysl, strojírenství, elektrotechnika...), který tvořil v roce 2012 asi 25,8 %, veřejná správa, obrana, vzdělávání, zdravotní a sociální péče tvořily celkem 18,4 % a velkoobchod a maloobchod, doprava, ubytování a pohostinské služby celkově 14,6 % z celkového hospodářství v Německu. ⁴⁵

Hlavními vývozními zeměmi jsou: Francie, Spojené státy a Spojené království. Dovození země pro Německo tvoří: Nizozemsko, Francie a Čína.

4.4 Polsko

Základní údaje:

„Hlavní město: Varšava

Rozloha: 312 679 km²

Počet obyvatel: 38 538 447 (2012)

Podíl na celkovém počtu obyvatel EU: 7,6 % (2012)

HDP: 381,48 miliardy eur (2012)

⁴³ Dostupné z: http://europa.eu/about-eu/countries/member-countries/germany/index_cs.htm#goto_0

⁴⁴ Srov. dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/evropa/nemecko/index.html

⁴⁵ Srov. dostupné z: http://europa.eu/about-eu/countries/member-countries/germany/index_cs.htm#goto_0

Úřední jazyk EU: polština

Politický systém: parlamentní republika

Vstup do EU: 1. května 2004

Počet křesel v Evropském parlamentu: 51

Měna: polský zlotý (PLN)⁴⁶

Polsko se nachází ve střední Evropě, kde státu přiléhá i pobřeží Baltského moře. Nadále pak sousedí se sedmi zeměmi, kterými jsou: Německo, Česká republika, Slovensko, Ukrajina, Bělorusko, Litva a Kaliningradská oblast.

Mezi hlavní hospodářské odvětví patří velkoobchod a maloobchod, doprava a ubytovací, stravovací a pohostinské služby, které tvořilo 26,4 %, průmysl se umístil až na druhé pozici s 24,6 % a veřejná správa, obrana, vzdělávání a zdravotní a sociální péče utřžila 13,4 % z celkové výkonnosti hospodářství.⁴⁷

Předními zeměmi kam Polsko míří svůj export, jsou: Německo, Spojené království a Česká republika. Naopak import této země zaopatřují: Německo, Rusko a Nizozemsko.

4.5 Maďarsko

Základní údaje:

„Hlavní město: Budapešť

Rozloha: 93 023,7 km²

Počet obyvatel: 9 931 925 (2012)

Podíl na celkovém počtu obyvatel EU: 2,0 % (2012)

HDP: 96,968 miliardy eur (2012)

Úřední jazyk EU: maďarština

Politický systém: parlamentní republika

Vstup do EU: 1. května 2004

Počet křesel v Evropském parlamentu: 21

Měna: maďarský forint (HUF)⁴⁸

Maďarsko se nachází ve vnitrozemí Evropy, kde sousedí se sedmi zeměmi, kterými jsou: Chorvatsko, Slovinsko, Rakousko, Ukrajina, Rumunsko, Slovensko a

⁴⁶ Dostupné z: http://europa.eu/about-eu/countries/member-countries/poland/index_cs.htm

⁴⁷ Dostupné z: http://europa.eu/about-eu/countries/member-countries/poland/index_cs.htm

⁴⁸ Dostupné z: http://europa.eu/about-eu/countries/member-countries/hungary/index_cs.htm

Srbsko. Jako u většiny zemí, tak i pro Maďarsko je hlavním hospodářským odvětvím průmysl, který v roce 2012 tvořil 26,8 %, dále pak velkoobchod a maloobchod, doprava, ubytování, stravování a pohostinství tvořilo 17,6 % a téměř stejně na tom byla veřejná správa, obrana, vzdělávání a zdravotní a sociální péče s 17,3 %. Maďarský vývoz domácí produkce směřuje především do Německa, Rumunska a Slovenska. Naopak Maďarsko dováží nejvíce z Německa, Číny a Ruska.⁴⁹

⁴⁹ Srov. dostupné z: http://europa.eu/about-eu/countries/member-countries/hungary/index_cs.htm

5 Porovnání jednotlivých ukazatelů ve vybraných zemích

Nejdříve porovnáám vývoj HDP a HDI v jednotlivých zemích a zjistím, který ukazatel si v dané zemi vedl lépe. Budu brát rok 2008 jako výchozím rokem. Nelze opomenout, že ukazatel HDI obsahuje ukazatel HDP, který by měl tento ukazatel ovlivňovat, ale na druhou stranu se zde ještě nachází další dvě oblasti, které mohou negativně či pozitivně zasáhnout.

5.1 Vývoj hrubého domácího produktu a indexu lidského rozvoje v České republice od roku 2008 - 2013

Tabulka č. 3: Vývoj HDP v EUR na obyvatele v ČR ⁵⁰

Rok	2008	2009	2010	2011	2012	2013
HDP na hlavu [EUR]	11 700	11 100	11 400	11 600	11 500	11 300
HDP změna [%]	-	-5,13	-2,56	-0,85	-1,71	-3,42

Tabulka č. 4: Vývoj indexu HDI pro ČR ⁵¹

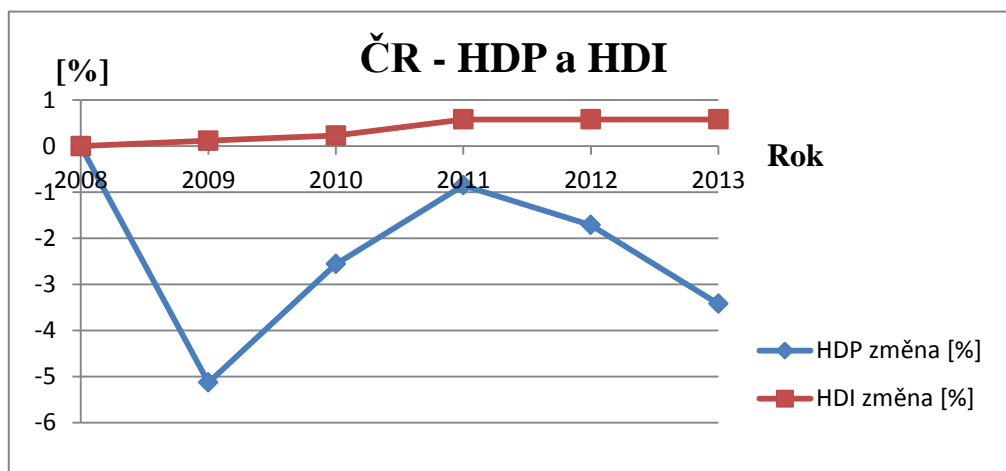
Rok	2008	2009	2010	2011	2012	2013
HDI	0,856	0,857	0,858	0,861	0,861	0,861
HDI změna [%]	-	0,12	0,23	0,58	0,58	0,58

Tabulky č. 3 lze zaznamenat jednoznačný propad HDP od roku 2008, který byl způsobený světovou finanční krizí, která vznikla v USA a odrazila se na celou Evropu. Po této události utrpěly všechny ekonomiky a také i ta České republiky. ČR se v uváděném spektru let nachází v recesi, z pohledu HDP. Mimo jiné když se podíváme na tabulku č. 4, tak je zřejmý růst indexu HDI, který nám na rozdíl od HDP roste. Nejedná se o extrémní růst, ale je vidět rozvoj od roku 2008. I přesto, že v indexu HDI je zahrnuto HDP, tak lidský rozvoj této země se nezastavuje a dále se rozvíjí. Pro názornost odchylky HDP a HDI zde znázorní graf, který se zaměřuje na procentní změnu mezi těmito ukazateli ve sledovaném období.

⁵⁰ Vlastní zpracování dle <http://apl.czso.cz/pll/eutab/html.h?ptabkod=tsdec100>

⁵¹ Vlastní zpracování dle <http://hdr.undp.org/en/content/table-2-human-development-index-trends-1980-2013>

Graf č. 1: Procentní vyjádření změn ukazatelů v ČR: HDP a HDI ve sledované období 2008 – 2013⁵²

5.2 Vývoj hrubého domácího produktu a indexu lidského rozvoje na Slovensku od roku 2008 - 2013

Tabulka č. 5: Vývoj HDP v EUR na obyvatele na Slovensku⁵³

Rok	2008	2009	2010	2011	2012	2013
HDP na hlavu [EUR]	9 000	8 600	8 900	9 200	9 400	9 500
HDP změna [%]	-	-4,44	-1,11	2,22	4,44	5,56

Tabulka č. 6: Vývoj indexu HDI pro Slovensko⁵⁴

Rok	2008	2009	2010	2011	2012	2013
HDI	0,824	0,825	0,826	0,827	0,829	0,83
HDI změna [%]	-	0,12	0,24	0,36	0,61	0,73

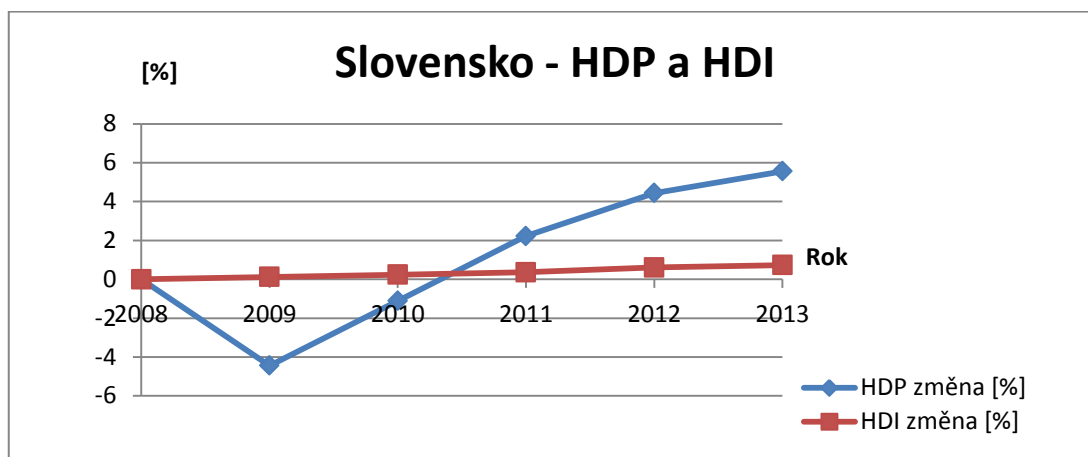
Vývoj HDP na Slovensku byl opět také zasažen ekonomickou krizí což lze vyčíst z tabulky č. 5, kde v roce 2009 zaznamenalo Slovensko propad HDP o celých 4,4 %. Netrvalo dlouho a v roce 2010 se odpoutala od dna a její rozvoj je jen pozitivní a míří vzhůru do kladných hodnot, kterých dosáhla již v roce 2011. HDI ovšem nezaznamenalo žádný pokles od roku 2008 a téměř konstantně také míří vzhůru k lepším hodnotám, které nám říkají, že na Slovensku se jedná o jasný rozvoj. Vývoj HDI nestoupá tak rychle jako HDP.

⁵² Vlastní zpracování dle tabulky č.3 a tabulky č.4

⁵³ Vlastní zpracování dle <http://apl.czso.cz/pll/eutab/html.h?ptabkod=tsdec100>

⁵⁴ Vlastní zpracování dle <http://hdr.undp.org/en/content/table-2-human-development-index-trends-1980-2013>

Graf č. 2: Procentní vyjádření změn ukazatelů na Slovensku: HDP a HDI ve sledované období 2008 – 2013⁵⁵

5.3 Vývoj hrubého domácího produktu a indexu lidského rozvoje ve Spolkové republice Německo od roku 2008 – 2013

Tabulka č. 7: Vývoj HDP v EUR na obyvatele v Německu⁵⁶

Rok	2008	2009	2010	2011	2012	2013
HDP na hlavu [EUR]	29300	27900	29100	30000	30200	30200
HDP změnína [%]	-	-4,78	-0,68	2,39	3,07	3,07

Tabulka č. 8: Vývoj indexu HDI pro Německo⁵⁷

Rok	2008	2009	2010	2011	2012	2013
HDI	0,902	0,903	0,904	0,908	0,911	0,911
HDI změnína [%]	-	0,11	0,22	0,67	1	1

Německý ekonomický vývoj se také podmanil ekonomické krizi, která na Německo dopadla nápodobně jako ve všech zemích. Hodnota procentní změny byla 4,78 % pro rok 2009, tato hodnota je velice podobná ostatním zemím, ale na rozdíl od ostatních zemí se Německo rychle adaptovalo a rychle vše dohnalo. Pozoruhodné je i ustálení HDP, které je stejné pro rok 2012 a 2013. Toto nám může naznačit i maximálního využití veškerých výrobních zdrojů, tudíž maximální produkční možnosti. Index HDI nedosáhl žádné záporné změny a dosáhl od roku 2008 změnu o celé 1 %

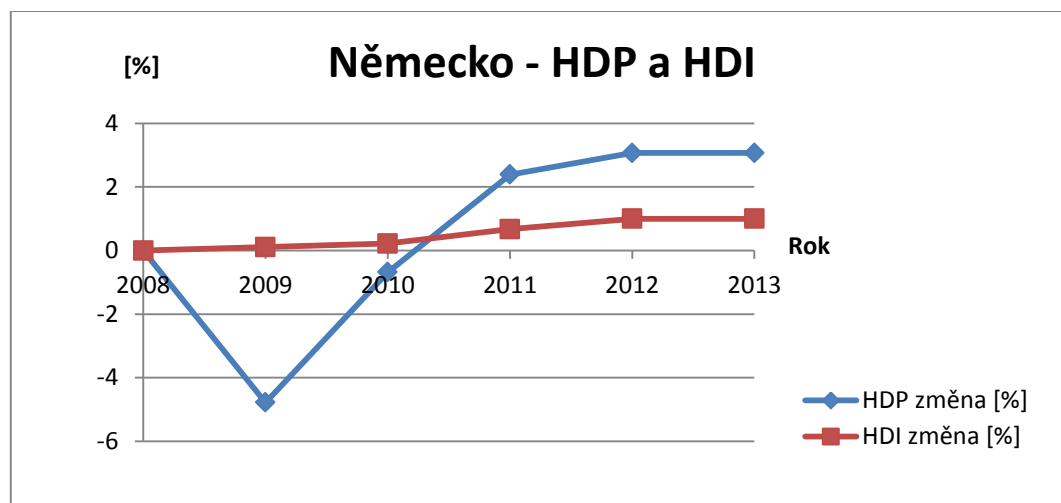
⁵⁵ Vlastní zpracování dle tabulky č.5 a tabulky č.6

⁵⁶ Vlastní zpracování dle <http://apl.czso.cz/pli/eutab/html.h?ptabkod=tsdec100>

⁵⁷ Vlastní zpracování dle <http://hdr.undp.org/en/content/table-2-human-development-index-trends-1980-2013>

nahoru, což je zřejmý pokrok již na tak vyspělé zemi. Podobně jako HDP i HDI v posledních letech je stabilní. Pro zobrazení procentuálních změn bude využit graf.

Graf č. 3: Procentní vyjádření změn ukazatelů v Německu: HDP a HDI ve sledované období 2008 – 2013⁵⁸

V roce 2012 a 2013 Německo zaznamenalo nejnižší míru nezaměstnanosti za posledních 20 let. Tedy míra nezaměstnanosti v těchto letech tak dosáhla okolo 6,5 %.⁵⁹ Tudíž lze očekávat, že HDP se již nemusí v nadcházejících letech zvyšovat, pokud se jedná o stránku lidských zdrojů. Mohou ovšem udělat i vědecký pokrok, či využít nových technologií pro efektivnější a rychlejší výrobu. Nelze v tomto případě nic vyloučit a predikovat.

5.4 Vývoj hrubého domácího produktu a indexu lidského rozvoje v Polsku od roku 2008 – 2013

Tabulka č. 9: Vývoj HDP v EUR na obyvatele v Polsku⁶⁰

Rok	2008	2009	2010	2011	2012	2013
HDP na hlavu [EUR]	7 600	7 800	8 000	8 300	8 500	8 700
HDP změna [%]	-	2,63	5,26	9,21	11,84	14,47

⁵⁸ Vlastní zpracování dle tabulky č.7 a tabulky č.8

⁵⁹ Srov. dostupné z: <http://www.kurzy.cz/zpravy/346291-nemecko-nezamestnanost-v-lednu-necekane-poklesla-poprve-po-10-mesicich-na-20lete-minimum/>

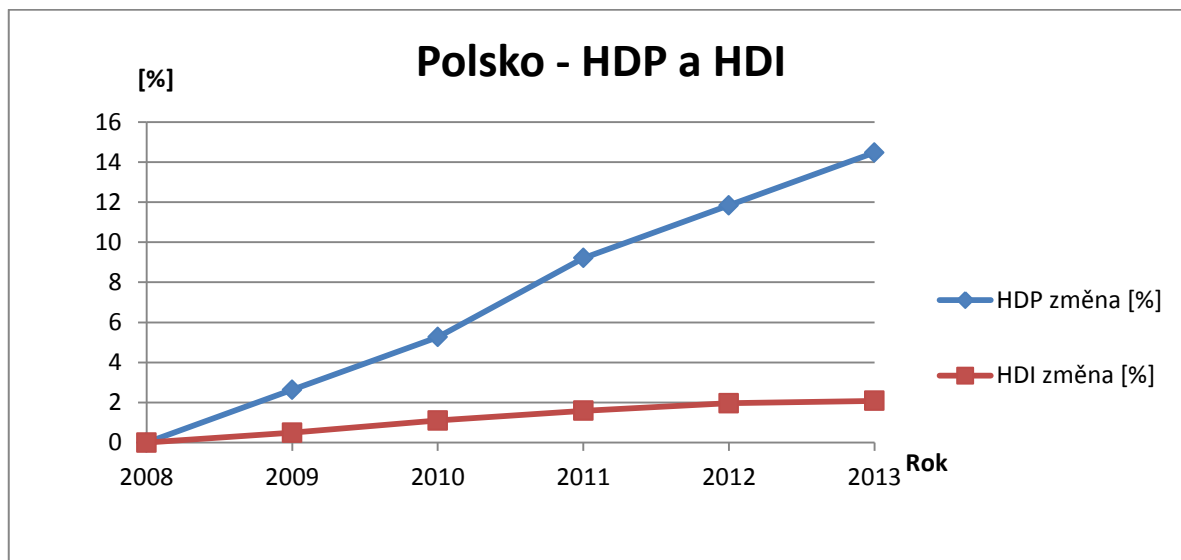
⁶⁰ Vlastní zpracování dle <http://apl.czso.cz/pll/eutab/html.h?ptabkod=tsdec100>

Tabulka č. 10: Vývoj indexu HDI pro Polsko ⁶¹

Rok	2008	2009	2010	2011	2012	2013
HDI	0,817	0,821	0,826	0,83	0,833	0,834
HDI změna [%]	-	0,49	1,1	1,59	1,96	2,08

Polsko na rozdíl od ostatních výše zmíněných států nebylo nijak zdatně ovlivněno finanční krizí z roku 2008 a v roce 2009 vykazovalo nárůst HDP. Je to známka Polské soběstačnosti, kde není extrémně závislé na exportu jako Česká republika, která vyváží do Německa své polotovary, a když Německo bylo ovlivněno tak i Česká republika. Dokonce i HDI Polsko zvyšuje a dosahuje velkého zlepšení v této oblasti. Je to i způsobeno nižší úrovní Polska a je jednodušší se v tomto ohledu zlepšovat. Jednoznačně lze říci, že tato země určitě míří kupředu v rozvoji jak ekonomickém, tak i v rozvoji sociálním.

Graf č. 4: Procentní vyjádření změn ukazatelů v Polsku: HDP a HDI ve sledované období 2008 – 2013⁶²

⁶¹ Vlastní zpracování dle <http://hdr.undp.org/en/content/table-2-human-development-index-trends-1980-2013>

⁶² Vlastní zpracování dle tabulky č.9 a tabulky č.10

5.5 Vývoj hrubého domácího produktu a indexu lidského rozvoje v Maďarsku od roku 2008 – 2013

Tabulka č. 11: Vývoj HDP v EUR na obyvatele v Maďarsku ⁶³

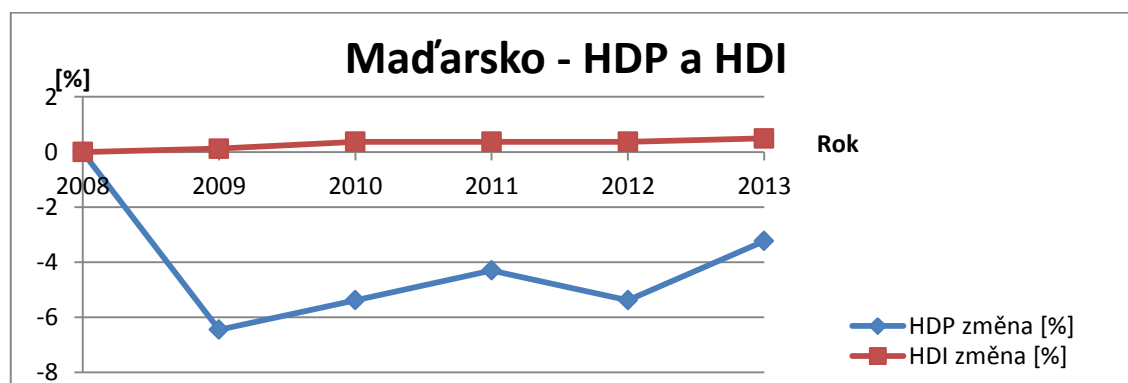
Rok	2008	2009	2010	2011	2012	2013
HDP na hlavu [EUR]	9 300	8 700	8 800	8 900	8 800	9 000
HDP změna [%]	-	-6,45	-5,38	-4,3	-5,38	-3,23

Tabulka č. 12: Vývoj indexu HDI pro Maďarsko ⁶⁴

Rok	2008	2009	2010	2011	2012	2013
HDI	0,814	0,815	0,817	0,817	0,817	0,818
HDI změna [%]	-	0,12	0,37	0,37	0,37	0,49

Maďarsko je téměř stejné jako Česká republika a podobně jako nás tuto zemi postihla ekonomická krize z roku 2008, ale je vidět, že jejich propad byl o něco větší. Bohužel je vidět, že se ještě nedostali zpět na svoji produkci, kterou v letech 2008 disponovali. Tamní ekonomika ještě nadále trpí, ale postupně se jejich HDP zlepšuje. Vývoj HDI je v této zemi pomalý a za poslední roky se jejich vývoj moc nezlepšuje. Jejich vývoj v tomto směru, v roce 2010 – 2012, stagnoval a prakticky se tato země nepohnula kupředu.

Graf č. 5: Procentní vyjádření změn ukazatelů v Maďarsku: HDP a HDI ve sledované období 2008 – 2013 ⁶⁵

⁶³ Vlastní zpracování dle <http://apl.czso.cz/pll/eutab/html.h?ptabkod=tsdec100>

⁶⁴ Vlastní zpracování dle <http://hdr.undp.org/en/content/table-2-human-development-index-trends-1980-2013>

⁶⁵ Vlastní zpracování dle tabulky č.11 a tabulky č.12

6 Porovnání klasického ukazatele hrubého domácího produktu s alternativním ukazatelem indexu lidského rozvoje

V této kapitole se budu věnovat porovnáním jednotlivých ukazatelů, tedy vytvořím tabulky pro porovnání umístění zemí, zvláště pro HDP a HDI. Po tomto jednotlivém porovnání vytvořím názornou tabulku pro zjištění rozdílů umístění v jednotlivých ukazatelích.

6.1 Hrubý domácí produkt

HDP jsem porovnával jak velikost HDP u každé země přepočítané na obyvatele, tak i procentní nárůst v jednotlivých zemích od výchozího roku 2008. Kde jsou tyto země seřazeny do pořadí.

Tabulka č. 13: Pořadí jednotlivých zemí dle velikosti HDP na obyvatele v EUR⁶⁶

Rok	2008	2009	2010	2011	2012	2013
1. Pořadí	Německo	Německo	Německo	Německo	Německo	Německo
2. Pořadí	ČR	ČR	ČR	ČR	ČR	ČR
3. Pořadí	Maďarsko	Maďarsko	Slovensko	Slovensko	Slovensko	Slovensko
4. Pořadí	Slovensko	Slovensko	Maďarsko	Maďarsko	Maďarsko	Maďarsko
5. Pořadí	Polsko	Polsko	Polsko	Polsko	Polsko	Polsko

Tabulka č. 14: Pořadí jednotlivých zemí dle velikosti změny HDP [%]⁶⁷

Rok	2009	2010	2011	2012	2013
1. Pořadí	Polsko	Polsko	Polsko	Polsko	Polsko
2. Pořadí	Slovensko	Německo	Německo	Slovensko	Slovensko
3. Pořadí	Německo	Slovensko	Slovensko	Německo	Německo
4. Pořadí	ČR	ČR	ČR	ČR	Maďarsko
5. Pořadí	Maďarsko	Maďarsko	Maďarsko	Maďarsko	ČR

Z tabulky č. 13, je zřejmé, že nejsilnějším ekonomickým státem je Německo, které je tímto faktem velice známé.

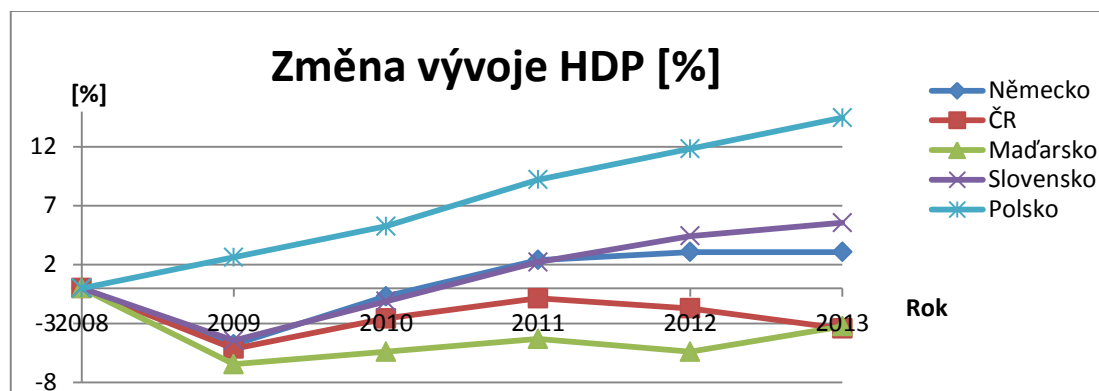
Jako nejslabším článkem je Polsko, které má sice nejnižší HDP na obyvatele, ale také jako jediné nebylo v záporných hodnotách při změně HDP viz. tabulka č. 12, kde je Polsko označováno jako nejlépe rozvíjející se zemí v oblasti HDP na obyvatele. Česká

⁶⁶ Vlastní zpracování

⁶⁷ Vlastní zpracování

republika je na tom bohužel takřka nejhůře, jelikož se naše ekonomika nemůže doposud zvednout ode dna a navíc v roce 2013 jsme klesli ještě níže pod Maďarsko, které se začíná zotavovat.

Graf č. 6: Změna vývoje HDP [%] ve sledovaném období 2008 - 2013⁶⁸

6.2 Index lidského rozvoje

Tabulka č. 15: Pořadí jednotlivých zemí dle velikosti HDI⁶⁹

Rok	2008	2009	2010	2011	2012	2013
1. Pořadí	Německo	Německo	Německo	Německo	Německo	Německo
2. Pořadí	ČR	ČR	ČR	ČR	ČR	ČR
3. Pořadí	Slovensko	Slovensko	Slovensko	Polsko	Polsko	Polsko
4. Pořadí	Polsko	Polsko	Polsko	Slovensko	Slovensko	Slovensko
5. Pořadí	Maďarsko	Maďarsko	Maďarsko	Maďarsko	Maďarsko	Maďarsko

Tabulka č. 16: Pořadí jednotlivých zemí dle velikosti změny HDI [%]⁷⁰

změna v [%]	2009	2010	2011	2012	2013
1. Pořadí	Polsko	Polsko	Polsko	Polsko	Polsko
2. Pořadí	ČR	Maďarsko	Německo	Německo	Německo
3. Pořadí	Slovensko	Slovensko	ČR	Slovensko	Slovensko
4. Pořadí	Maďarsko	ČR	Maďarsko	ČR	ČR
5. Pořadí	Německo	Německo	Slovensko	Maďarsko	Maďarsko

Podobně jako u ukazatele HDP je Německo opět na nejlepší pozici z pohledu nejlepšího výsledku HDI. Bohužel Německo už nedisponuje tak vysokým růstem,

⁶⁸ Vlastní zpracování

⁶⁹ Vlastní zpracování

⁷⁰ Vlastní zpracování

kterým by zastínil ostatní země v tabulce procentních změn HDI. Je to také dáno tím, že tato země již dosahuje vysokých hodnot a už jen těžce se bude posouvat.

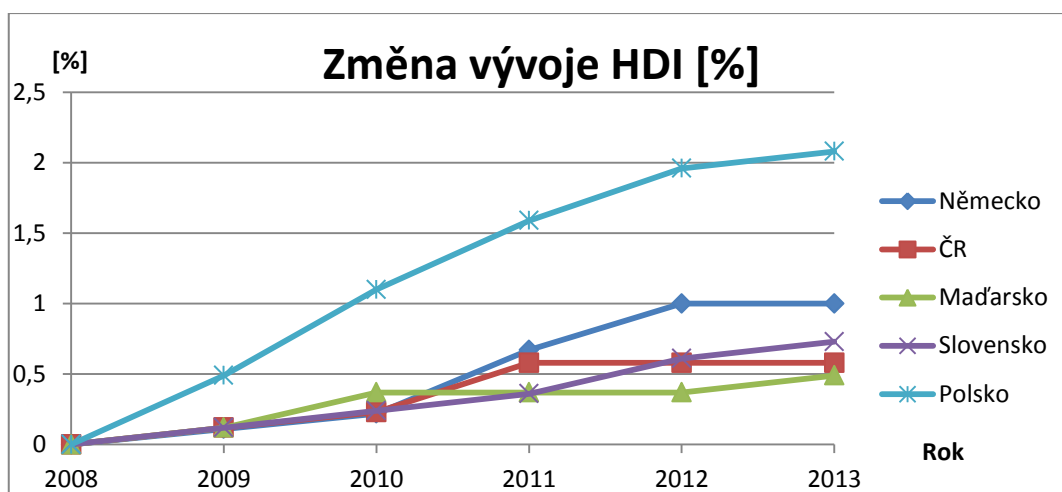
Česká republika je podobně jako u HDP na druhé pozici, co se týče absolutní hodnoty HDI. V procentní změně růstu HDI, ale Česká republika trochu povolna polevuje, ale vzhledem k dosaženým hodnotám se nelze divit k menšímu poklesu růstu.

Slovensko si v těchto tabulkách drží svůj střed, i když se před Slovensko dostalo Polsko, které se pomalu posouvá vzhůru.

Polsko si na rozdíl od HDP velice polepšilo, jelikož už v absolutních hodnotách HDP se neodpoutalo z 5. pořadí. U tohoto ukazatele vykazuje velice dobré výsledky a dokonce od roku 2011 upoutalo na 3. příčce. Dále se však velice rychle Polsko rozvíjí, což je možné zpozorovat v tabulce č. 14. Můžeme tedy očekávat, že již brzy se Polsko bude moci rovnat České republice.

Maďarsko zatím zaostává za ostatními zeměmi. V roce 2013 se nachází na úrovni Polska z roku 2008 a navíc ani v procentních změnách tohoto ukazatele nevykazují nijak velký pokrok. Lze tedy konstatovat, že v Maďarsku je celkově vývoj v této oblasti zpomalený.

Graf č. 7: Změna vývoje HDI [%] ve sledovaném období 2008 - 2013⁷¹

⁷¹ Vlastní zpracování

6.3 Porovnání výsledků hrubého domácího produktu a indexu lidského rozvoje

Pro porovnání výsledků těchto dvou ukazatelů využijí tabulku, ve které budou vyobrazeny sledované země za danou časovou dobu. V tabulce budou vyobrazeny jednotlivé země a jejich umístění, které získaly díky těmto ukazatelům za jednotlivé roky.

Tabulka č. 17: Výsledek k porovnání jednotlivých zemí v závislosti na daném ukazateli⁷²

Rok	2008		2009		2010	
	HDP	HDI	HDP	HDI	HDP	HDI
1. Pořadí	Německo	Německo	Německo	Německo	Německo	Německo
2. Pořadí	ČR	ČR	ČR	ČR	ČR	ČR
3. Pořadí	Maďarsko	Slovensko	Maďarsko	Slovensko	Slovensko	Slovensko
4. Pořadí	Slovensko	Polsko	Slovensko	Polsko	Maďarsko	Polsko
5. Pořadí	Polsko	Maďarsko	Polsko	Maďarsko	Polsko	Maďarsko

Rok	2011		2012		2013	
	HDP	HDI	HDP	HDI	HDP	HDI
1. Pořadí	Německo	Německo	Německo	Německo	Německo	Německo
2. Pořadí	ČR	ČR	ČR	ČR	ČR	ČR
3. Pořadí	Slovensko	Polsko	Slovensko	Polsko	Slovensko	Polsko
4. Pořadí	Maďarsko	Slovensko	Maďarsko	Slovensko	Maďarsko	Slovensko
5. Pořadí	Polsko	Maďarsko	Polsko	Maďarsko	Polsko	Maďarsko

Z tabulky č. 17 lze jasně zpozorovat dominantnost Německé spolkové republiky, která je nedostižnou ekonomikou v každé oblasti. Také i Česká republika si udržela vždy 2. pořadí a to i v HDP a HDI, což je pro naši republiku úspěch, i když s vývojem HDP to není moc pozitivní.

Na 3 – 5 příčce se ovšem státy střídají a to velice zajímavým způsobem. Když se bude nejdříve sledovat Maďarsko, které zpočátku udržovalo 3. místo s nejvyšším HDP, ale vždy skončilo na 5. místě v oblasti HDI. Což lze považovat za nedbalost státu, který prakticky má vysokou produkční výkonnost, ale bohužel se tato výkonnost obyvatelům nijak neprojevuje na jejich životní úrovni.

⁷² Vlastní zpracování dle tabulky č. 15 a tabulky č. 13

Polsko na rozdíl od Maďarska, má každý rok nejnižší HDP, ale vzato si vždy polepšuje v ukazateli HDI, kde do roku 2010 bylo vždy na 4. příčce, ale od roku 2011 se umísťuje na 3. příčce. Lze konstatovat, že v Polsku se lidé mají lépe a to i na úkor nízkého HDP, které tato země vyprodukovala. Ovšem také musím podotknout, že Polské HDP, se stále ubírá kupředu a roste. Čímž lze očekávat i příznivé výsledky u indexu HDI do budoucna.

Slovensko osciluje mezi 3. a 4. Místem, kdy začínalo na 4. místě se skoro nejnižším HDP, ale v roce 2013 již si pevně drží 3. místo. Z počátku mělo Slovensko lepší umístění na HDP, než u indexu HDI, ale v polovině sledovaného období se pořadí těchto ukazatelů prohodilo a to i z důvodu Polského růstu a Maďarského slabého rozvoje.

6.4 Zhodnocení ukazatelů

Výsledkem porovnání je zhodnocení ukazatelů a zjistit, který je vyspělejší a který bych doporučil pro užívání. Zdali je klasické užívání ukazatele HDP dostatečným ukazatelem o ekonomické úrovni a vyspělosti země.

Vzhledem k omezenosti ukazatele HDP, který zajímá pouze produkce, kterou daná země vyprodukuje je pro rozvinuté země nedostatečným ukazatelem. Celá ekonomika by se neměla jen starat o vyprodukované zboží a služby. Především by se měla i zajímat o investice do svých občanů pro jejich blaho. Nevyrábíme a nechodíme do práce jen proto, aby bylo vše stejné, ale proto, aby bylo vše jen lepší a tak jsme se mohli jako společnost rozvíjet. Tudíž bych ukazatel HDP zohlednil, ale připojil bych k němu zároveň i index HDI. Při porovnávání těchto dvou ukazatelů jsem zjistil, že každá země může produkovat vysoké množství zboží a služeb, aniž by se za to ekonomické subjekty měly lépe oproti jiným zemím, které jsou na tom hůře s HDP.

Například Polsko a Maďarsko nám ukazuje velký rozdíl těchto dvou ukazatelů. Kde Polsko dosahuje nižších hodnot HDP, ale ba naopak dosahuje lepších hodnot u indexu HDI. Proto lze říci, že lidé z Polska se mají lépe než lidé z Maďarska, kteří produkují více. Určitě je z tohoto výroku cítit patrná nerovnost vůči těmto občanům, kteří se podílí na HDP. Proto bych vždy vedle ukazatele HDP i zohlednil HDI, které dohromady tvoří sice dvě různá čísla, ale prakticky spolu tvoří dvojici, která nám dává lepší vědomí o tom jaká je nejspíš situace a život v dané zemi. Neměla by se tedy mezi zeměmi pouze porovnávat produkce, ale také i jejich úroveň služeb pro občany.

Při zjišťování potřebných dat pro porovnávání jednotlivých ukazatelů jsem zjistil, že data pro čistý ekonomický blahobyt nejsou dostupná. Tento index je natolik složitý a komplexně pojatý, že by nám mohl podávat lepší informace o tom jaký je doopravdy stav v daném státě. Problém ale nastává při zjišťování potřebných informací potřebných pro výpočet, které jsou z části dostupné a z části nikoliv. Tento ukazatel ekonomické výkonnosti byl zpracován pouze zatím dvakrát a to jen pro největší státy světa. Je to velká škoda a mohlo by se jednat o velice konkurenčně schopný ukazatel všem ostatním a dokázal by tak zastoupit HDP a HDI. Budeme si muset počkat, než se tento ukazatel zažije v praxi a ukáže svůj potenciál.

Závěr

Hlavním cílem bakalářské práce byla zaměřena na komparaci ukazatelů ekonomické výkonnosti. Jedná se o klasický ukazatel ekonomické výkonnosti, čímž je hrubý domácí produkt porovnáván s jinými alternativními ukazateli, kterými jsou index lidského rozvoje a čistý ekonomický blahobyt. Dílčími cíli bylo popsat jednotlivé ukazatele, které budou mezi sebou porovnávány.

Před samotnou komparací byly ukazatelé ekonomické výkonnosti popsány v teoretické části zároveň s cíli makroekonomie, které udávají úspěšnost hospodářské politiky státu. HDP je definováno jako součet peněžních hodnot finální produkce za období jednoho roku, vyprodukované výrobními faktory v dané zemi. Byly i zmíněné tři možnosti jak HDP vypočítat. Pro názornost nedokonalosti ukazatele HDP, byly zmíněné faktory, které neuvádí do produkce: domácí práce, volný čas, stínová ekonomika, kvalita statků, životní prostředí a lidské štěstí. HDI je index, který obsahuje HDP, ale jedná se o rozvinutý ukazatel, který bere v potaz i zdraví občanů a možnost vzdělání. Proto lze konstatovat, že tento ukazatel se zabývá jak produkcí daného státu, tak i jeho občany, a tím se stává, více obezřetnějším a starostlivějším ukazatelem. Ukazatel NEW, je komplexní ukazatel, který se snaží zachytit veškeré faktory, které ovlivňují ekonomiku a spokojený život obyvatel.

Pro názornou komparaci jsem zvolil celkově pět zemí, kterými jsou: Česká republika, Slovensko, Spolková republika Německo, Polsko a Maďarsko. Každá země má svůj popis, kde je nejvíce důležitý počet obyvatel, rozloha, poloha dané země, odvětví nejdůležitější produkce dané země a jejich export a import.

Analýza vývoje jednotlivých ukazatelů v jednotlivých zemích nám názorně ukázala, jak se země vypořádávají s ekonomickou krizí z roku 2008. Na straně HDP měly téměř všechny země propad své produkce, ale pouze Polsko si udrželo kladné hodnoty změny oproti výchozímu roku 2008. Hlavním důvodem je závislost ostatních zemí na německém trhu, které s touto zemí obchodují. Proto když bylo ovlivněno Německo, tak se to odrazilo i na ostatních státech. Pouhé Polsko si bylo soběstačné, a tak udrželo produkci v kladných hodnotách. HDI však rostlo u všech zemí v nezávislosti na HDP. Přesto že existují rozdíly mezi hodnotami indexu HDI v daných zemích, spadají všechny do kategorie vyspělých zemí

Porovnání jednotlivých pořadí zemí pro každý index zvláště, bylo jen pro setřídění informací a zjištění, která země je na tom nejlépe a která nejhůře. Při srovnávání pořadí pro HDP, si místo vyměnilo jen Slovensko s Maďarskem. Konečné pořadí pro rok 2013: Německo, Česká republika, Slovensko, Maďarsko a Polsko. Pro ukazatel HDI bylo konečné pořadí: Německo, Česká republika, Polsko, Slovensko a Maďarsko. Opět zde proběhla pouze jedna výměna umístění a to v roce 2011, kdy Polsko si prohodilo pozici se Slovenskem

Výsledek hlavní komparace mezi ukazateli HDP a HDI je takový že, výsledky HDP, které jsou uznávány a jsou srovnávány s ostatními zeměmi, ukazují sice produkci země, ale nikoliv neuznává kvalitu života obyvatel daných zemí. I přes to, že HDI obsahuje ukazatel HDP, tak se umístění jednotlivých zemí v některých případech dost liší. Největší kontrast nám tvoří Polsko, které ačkoliv má nejslabší domácí produkci, tak vzato stát má celkově lepší podmínky pro své občany.

Hlavním tvrzením o rozdílu těchto ukazatelů je, že HDP se soustředí pouze na výkonnost ekonomiky, která zajímá především businessmany (potenciální budoucí investory atd.), ale HDI je již ukazatelem, kterému není lhostejný lidský život a zajímá se o jejich možnosti jak vzdělání, tak i kvalitu života (zdraví) a jejich rozvoj. Proto bych HDI bral jako hlavním ukazatelem pro tamní vlády a měly by se zajímat o životy svých občanů a nezabývat se pouze čísly z produkce. HDI by měl být ukazatel 21. století, který ukazuje, jak jsou na tom lidé v zemích z hlediska života a ne pouze jako pracující faktory, které vydělávají peníze.

ANOTACE

Příjmení a jméno autora:	Jiří Doležel
Instituce:	Moravská vysoká škola Olomouc
Název práce v českém jazyce:	Měření ekonomické výkonnosti - klasické versus alternativní ukazatele
Název práce v českém jazyce:	Measurement of Economic Performance – Classical versus Alternative Indicators
Vedoucí práce:	Ing. Jolana Skaličková
Počet stran:	48
Počet příloh:	-
Rok obhajoby:	2015
Klíčová slova v českém jazyce:	Hrubý domácí produkt, index lidského rozvoje, čistý ekonomický blahobyt, vývoj, komparace
Klíčová slova v anglickém jazyce:	Gross domestic product, human development index, net economic welfare, development, comparison

Hlavním cílem bakalářské práce je komparace ukazatelů ekonomické výkonnosti. Dále obsahuje deskripci ukazatelů ekonomické výkonnosti. V práci je porovnáván ukazatel hrubého domácího produktu s jiným alternativním ukazatelem, čímž je index lidského rozvoje a čistý ekonomický blahobyt.

The main goal of my bachelor thesis is to compare the measurements of economic performance. Another part is description of measurements of economic performance. There is also comparison of gross domestic product with another alternative measurement which is human development index and net economic welfare.

Zdroje

DVOŘÁČEK, Jiří a Peter SLUNČÍK. *Podnik a jeho okolí: Jak přežít v konkurenčním prostředí*. Praha: C.H.Beck, 2012. ISBN 978-80-7400-224-3.

EPPING, Randy Charles. *Průvodce globální ekonomikou*. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-825-2.

HOLMAN, R. *Ekonomie*. 5. Vyd. Praha: C.H. Beck, 2011. ISBN 978-80-7400-006-5.

JENÍČEK, Vladimír a Jaroslav FOLTÝN. *Globální problémy světa - v ekonomických souvislostech*. Praha: C.H.Beck, 2010. ISBN 978-80-74000-326-4.

JÍLKOVÁ, Eva. *Makroekonomie*. Olomouc: Moravská vysoká škola Olomouc, 2012. ISBN 978-80-7455-039-3.

JUREČKA, Václav. a kol. *Makroekonomie*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2010. ISBN 978-80-247-3258-9.

PAVELKA, Tomáš. *Makroekonomie: základní kurz*. 2. vyd. Praha: Melandrium, 2007. ISBN 978-80-86175-52-2.

Měříme správně HDP?. Praha: CEP, 2005. ISBN 80-86547-42-6.

RUSMICOVÁ, Lada a Jindřich SOUKUP. *Makroekonomie: Základní kurs*. 5. vyd. Praha: Melandrium, 2002. ISBN 80-86175-24-3.

SAMUELSON, Paul.A. a William.D. NORDHAUS. *Ekonomie*. 18. vyd. Praha: NS Svoboda, 2007. ISBN 978-80-205-0590-3.

VLČEK, Josef. *Ekonomie a ekonomika*. 3. vyd. Praha: ASPI, 2005. ISBN 80-7357-103-X.

ŽÁK, Milan. *Hospodářská politika*. Praha: Grada, 2006. ISBN 80-86730-04-2.

Internetové zdroje

SYROVÁTKA, Miroslav. Jak (ne)měřit kvalitu života: Kritické pohledy na index lidského rozvoje. *Katedra rozvojových studií: Přírodovědecká fakulta, Univerzita Palackého* [online]. 2008 [cit. 2014-12-01]. Dostupné z:<http://www.development.upol.cz/>

Makroekonomická politika státu. *Online Univerzita* [online]. [cit. 2014-12-12]. Dostupné z: <http://www.univerzita-online.cz/>

- HDP (Hrubý domácí produkt). *ManagementMania* [online]. 2013 [cit. 2014-12-12].
Dostupné z: <https://managementmania.com/>
- Evropský srovnávací program. In: *Český statistický úřad* [online]. 2013 [cit. 2014-12-12]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/>
- Jak funguje Evropská unie. *Evropská unie* [online]. 2014 [cit. 2015-02-21]. Dostupné z: <http://europa.eu/>
- Hlavní pilíře českého průmyslu. *Česká republika* [online]. 2014 [cit. 2015-02-21]. Dostupné z: <http://www.czech.cz/>
- Evropa. *Ministerstvo zahraničních věcí České republiky* [online]. 2014 [cit. 2015-02-21]. Dostupné z: <http://www.mzv.cz/>
- Table 2: Human Development Index trends, 1980-2013. *Human Development Report* [online]. 2014 [cit. 2015-02-21]. Dostupné z: <http://hdr.undp.org/>
- HDP na obyvatele EUR. *Český statistický úřad* [online]. 2014 [cit. 2015-02-21]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/>
- URBÁNEK, Vladimír. Německo - nezaměstnanost v lednu nečekaně poklesla poprvé po 10 měsících na 20leté minimum. *Kurzy* [online]. 2013 [cit. 2015-03-13]. Dostupné z: <http://www.kurzy.cz/>

SEZNAM OBRÁZKŮ, TABULEK A GRAFŮ

Seznam tabulek

Tabulka č. 1: Nominální a reálný domácí produkt	13
Tabulka č. 2: Konstrukce HDI.....	21
Tabulka č. 3: Vývoj HDP v EUR na obyvatele v ČR.....	30
Tabulka č. 4: Vývoj indexu HDI pro ČR.....	30
Tabulka č. 5: Vývoj HDP v EUR na obyvatele na Slovensku.....	31
Tabulka č. 6: Vývoj indexu HDI pro Slovensko	31
Tabulka č. 7: Vývoj HDP v EUR na obyvatele v Německu.....	32
Tabulka č. 8: Vývoj indexu HDI pro Německo	32
Tabulka č. 9: Vývoj HDP v EUR na obyvatele v Polsku	33
Tabulka č. 10: Vývoj indexu HDI pro Polsko	34
Tabulka č. 11: Vývoj HDP v EUR na obyvatele v Maďarsku.....	35
Tabulka č. 12: Vývoj indexu HDI pro Maďarsko.....	35
Tabulka č. 13: Pořadí jednotlivých zemí dle velikosti HDP na obyvatele v EUR	36
Tabulka č. 14: Pořadí jednotlivých zemí dle velikosti změny HDP [%]	36
Tabulka č. 15: Pořadí jednotlivých zemí dle velikosti HDI	37
Tabulka č. 16: Pořadí jednotlivých zemí dle velikosti změny HDI.....	37
Tabulka č. 17: Výsledek k porovnání jednotlivých zemí v závislosti na daném ukazateli	39

Seznam obrázků

Obrázek č. 1: Magický čtyřúhelník.....	9
--	---

Seznam grafů

Graf č. 1: Procentní vyjádření změn ukazatelů v ČR: HDP a HDI ve sledované období 2008 – 2013	31
Graf č. 2: Procentní vyjádření změn ukazatelů na Slovensku: HDP a HDI ve sledované období 2008 – 2013	32
Graf č. 3: Procentní vyjádření změn ukazatelů v Německu: HDP a HDI ve sledované období 2008 – 2013	33
Graf č. 4: Procentní vyjádření změn ukazatelů v Polsku: HDP a HDI ve sledované období 2008 – 2013	34
Graf č. 5: Procentní vyjádření změn ukazatelů v Maďarsku: HDP a HDI ve sledované období 2008 – 2013	35
Graf č. 6: Změna vývoje HDP [%] ve sledovaném období 2008 - 2013.....	37
Graf č. 7: Změna vývoje HDI [%] ve sledovaném období 2008 - 2013.....	38